

Marjatta-Bladet

Vinter 2025

Marjatta Bladet

udgives af:

Marjatta

Strandvejen 15
4733 Tappernøje
Tlf. 5596 5119

E-mail:

marjatta@marjatta.dk
www.marjatta.dk

Redaktion:

Tine Bay Sørensen
Jens Hegli
Torben Olesen
Eva Christiansen

Ansvarshavende:

Bernhard Schmitz

Layout & tryk:

Sangill Grafisk · 5553 0505

Marjatta Bladet udsendes til forældre og medarbejdere indenfor Marjatta Fællesskabet. Indlæg til Marjatta Bladet, der meget gerne må ledsages af nogle gode billeder, sendes gerne elektronisk til marjatta@marjatta.dk eller til Marjattas kontor mærket "Marjatta Bladet"

Deadline for næste nummer af Marjatta Bladet er den 1. april 2026.

Forsiden:

Linoleumssnit af
Peter Gammelgaard

INDHOLD i Marjatta Bladet nr. 49, november 2025

3	Leder vinter 2025	28	Hva er Nordisk Allkunstverk?
- Invitation
4	Rejsegilde for det nye Idunhus	30	Kunstig og menneskelig intelligens
5	Ny "Dancer" på dammen ved kulturhuset	33	FASTELAVN er mit navn
6	Velkommen til...	34	TEMADAG om helsepædagogik
8	Kunst og fællesskaber	35	Landskamp med Lykkelige
10	Hvorfor friluftsliv?	36	Høstmarkedet 2025
12	Hvilken betydning har årstidsfesterne...	40	Haveholdet
15	"Jeg vil GERNE have besøg!"	42	Besøg på Marjattas gårdbrug
16	Marjatta Festivalen	43	En eftermiddag med lys, sang og fællesskab på Marjatta
18	Fra tanke til velgørenhedsløb	44	Malehold Vidarslund
20	Hvad er sundhed i dag?	46	En særlig adventskalender
22	Håndens arbejde	48	Marjatta Forlag
25	Kaare Wahl - 80 år	50	En festlig dag!
26	Geografi	51	Mindeord
- Jubilæer
27	Stefan Kirkegaards
STORE dag	52	"Bagsiden"

Erindringer om Albert Eman

AF REDAKTIONSMEDARBEJDER TORBEN OLESEN

I sidste nummer af Marjattabladet var der en lille notits, som handlede om, at man i anledning af Marjattas 75 års jubilæum i 2028, påtænker at udgive et lille skrift om Marjattas grundlægger Albert Eman og hans pædagogiske indsats, og i den forbindelse meget gerne hører fra mennesker, som har kendt Eman på den ene eller anden måde.

Notitsen var imidlertid så lille, at den ikke rigtig blev bemærket og har da heller ikke har resulteret i nævneværdig respons. Derfor gentages

opfordringen her: Hvis man ligger inde med materiale, som vil kunne bidrage til at belyse Emans liv og virke, det være sig erindringer, oplevelser fotos eller lignende – materiale som man gerne vil dele med andre - så er man velkommen til at kontakte Torben Olesen, som står for indsamlingen:

torbengolesen@hotmail.com eller på telefon nr.: 5171 3951.

LEDER VINTER 2025

AF BERNHARD SCHMITZ

Som medlem af redaktionen for Marjatta Bladet har jeg den glæde at læse alle artikler, inden Bladet går i trykken. Jeg læser typisk artiklerne i løbet af et par dage, således også med denne udgave. Hver gang bliver jeg glædelig overrasket over de mange fine bidrag, som tilsammen giver et billede af Marjatta i sin mangfoldighed, et udtryk for livsglæde og et stærkt fællesskab.

Marjatta Bladet udkommer i 1.000 eksemplarer, og jeg håber, at det når ud til alle, der har interesse for det. Bladet kommer typisk ud til de pårørende via den enkelte beboer i forbindelsen med hjemrejse weekender. Bladet udkommer to gange årligt i en sommer og en juleudgave. Skulle det ske at bladet ikke nå frem til jer, af den ene eller anden grund, så er I altid velkommen til at kontakte bo-gruppen, og få lavet en leveringsaftale der passer til jer.

I redaktionsgruppen mødes vi én gang om måneden til et kort redaktionsmøde, hvor vi finder relevante emner, spørger ud i fællesskabet, hvem der har ideer, og holder øje med de mange arrangementer i Marjatta, som kunne være interessante at skrive om.

Vi har flere gange besluttet at sætte fokus på et hovedtema, som

kunst, fællesskab, årstidsfester, pædagogik eller andet med en opfordring til skribenterne om at relatere til det valgte emne. Men der skabes også plads for spontane bidrag, og resultatet bliver altid mangfoldigt, levende og nærværende. At overholde en deadline kan være en vanskelig ting for mange af os, og i en travl hverdag kan ting blive glemt eller udsat, så der indimellem kommer artikler der måske er lidt forsinkede, ja, det skaber kun opmærksomhed og bidrager til at gamle minder og begivenheder genopfriskes.

Marjatta Bladet er til for beboerne, pårørende, medarbejdere og alle, som er interesseret i Marjatta. Særligt vigtigt for redaktionen er beboernes bidrag. I denne udgave finder I et interview med Maria Mønster, som netop er flyttet fra skolehjemmet til Sofiegården i Næstelsø. Vi forsøger også at finde eksterne skribenter, som kan skrive om emner, der er relevante Marjatta.

Det er et bevidst valg at Marjatta Bladet udkommer i fysisk form og med mange fotos. Beboerne sætter stor pris på at holde Marjatta Bladet i hånden og se de mange farvefotos, som fortæller om deres liv og fælles minder fra dejlige arrangementer. Når jeg møder beboerne, bliver

jeg ofte spurgt ind til hvornår den næste udgave kommer, og blandt de ældste beboere er der mange, som nyder at se fotos af deres gamle lærere eller pædagoger i bladet, og det giver anledning til en snak om tiden der var, og her kan der komme mange detaljer og minder frem.

Marjatta Bladet bidrager til at styrke det fællesskab, som kendetegner Marjatta, og vi håber at mange dermed kan få et lille indblik i hverdagen blandt elever, beboere og medarbejdere. Vi vil altid bestræbe os på at gøre bladet alsidigt og komme ud i alle kroge af Marjatta fællesskabet. Så har du ideer eller oplevelser du/I gerne vil dele så henvend jer endelig til redaktionen. Inden længe sænker julefreden sig, og endnu et år er omme.

Jeg ønsker alle en rigtig dejlig jul samt et godt nytår.

Rigtig god læselyst fra alle i redaktionen.

Rejsegilde for det nye Idunhus

AF JENS PÅBØL HEGLI FORSTANDER PÅ VIDARSLUND

Vi var heldige, at nabobonden allerede havde høstet sin kornmark, for selv uden mejetærskerens brummen var der tørt og temmelig støvet på byggepladsen.

Årsagen til at vi håbede på mindre støv, var fordi vi havde inviteret til Rejsegilde på det nye Idunhus, der var ved at blive bygget på Vidarslund.

Vi havde holdt første spadestik, året før d. første november og nu var fundamentet støbt, væggene sat op og spærene rejst og det var tid til at udbringe en tak til alle de gode håndværkere, arkitekter og ingeniører, der havde konkretiseret de ideer om, at skabe et nyt hjem for tolv

nye borgere til Marjattas nye hus på Vidarslund.

Vi har prøvet det før, det der med at have rejsegilde. De gange jeg kan huske var Breidablik i 2007, Sagahus i 2017 og senest Heimdal i 2022. Mange af de ting vi gør i forbindelse med et rejsegilde er de samme som altid. Vi holder taler og takker håndværkerne, vi synger sange og spiller musik, vi skåler og ikke mindst så spiser vi pølser. Og det der med pølserne har forandret sig. I gamle dage spiste vi røde pølser, der havde trukket en halv dag i varmt vand og var temmelig kedelige.

Men nu kommer der en pølsevogn med tre slags økologiske ristede

pølser. Og spørger vi beboerne om de savner de gamle pølser, svarer de alle nej. Pølsevognen er meget bedre.

Vi glæder alle rigtig meget til, at Idunhuset står færdigt og parat til at tage imod de nye beboere.

Ny "Dancer" på dammen ved kulturhuset

AF REDAKTIONSMEDARBEJDER TORBEN OLESEN

I mange år har der stået et kunstværk på vandoverfladen af den lille dam, som ligger neden for kulturhusets cafe område.

Kunstværket er skabt af kunstneren Bo Karberg og er lavet så spidsfindigt, at det kan flyde på vandet samtidigt med, at det er forankret med en kæde på bunden af dammen. Dette gør at den menneskelignende figur, stille og roligt bevæger sig rundt på dammen med graciøse, vuggende bevægelser alt efter vind og vejr. Titlen "Dancer" kan ikke være mere passende.

For et halvt års tid siden blev kunstværket ødelagt under en storm og dammen mistede sin danser. Det er der nu rådet bod på.

Bo Karberg blev kontaktet og forelagt situationen. Overraskende nok viste det sig, at han på sit værksted havde en "Dancer" mere, en tvillingsøster til Bredeshave danseren simpelthen, og den tilbød han at komme og sætte op.

For at gøre det lidt festligt, blev det aftalt, at det skulle foregå under den årlige høstfest.

Som sagt så gjort, Bo Karberg mødte op med sin hjemmelavede tømmerflåde og med hjælp fra Thomas og Bernhard, fik han søsat den nye "Dancer."

Den vugger nu smukt rundt på dammen, som en stilfærdig meditation under den store himmel.

Velkommen til...

Heidi Haislund, socialfaglig konsulent

Mit navn er Heidi Haislund. Jeg er uddannet socialrådgiver og har erfaring fra myndighedsområdet i flere kommuner.

Fra 1997 til 2007 var jeg ansat på Marjatta, og jeg er glad for at være tilbage, nu som socialfaglig konsulent.

Jeg er tovholder for Marjattas nyoprettede kontraktteam, et tværgående fagligt fællesskab.

Teamet arbejder med kommunikation med kommuner og eksterne parter, kontraktarbejde og understøttelse af sagsgange.

Vi har fokus på at sikre en effektiv og gennemsigtig håndtering af beboernes visitationsgrundlag.

De nye sekretærer

Eva Christiansen – Skolehjemmet

Jeg er 52 år, gift med Jens og bor tæt på Marjatta Skolehjem på en fritidslandejendom, som danner rammen om vores lille landbrug og min interesse for blomster. Jeg er uddannet indenfor kontoradministration samt er merkonom i kommunikation og formidling. Jeg kommer fra en stilling i Guldborgsund Kommune, Teknik og Miljø, så det er helt andet miljø jeg er landet i. Jeg har nok altid et eller andet sted drømt at bestride en stilling som skolesekretær, så da muligheden bød sig, måtte jeg søge den. På den korte tid jeg har været ansat, så kan jeg mærke at jeg landet det rigtige sted så jeg glæder mig til mange år endnu på Marjatta.

Jeanette Schmidt Hemmingsen – Uddannelsescentret

Jeg er 54 år og gift med Benny. Sammen har vi to dejlige døtre og er stolte bedsteforældre til to skønne børnebørn. Min karriere begyndte med en kontoruddannelse ved Gardhusarregimentet som lå i Næstved dengang. Efterfølgende arbejdede jeg 23 år i Næstved Kommune, nærmere bestemt i Socialpædagogisk Center som er en kommunal organisation, der tilbyder rådgivning, beskæftigelse og botilbud til borgere med funktionsnedsættelser. I dag er jeg ansat som administrativ sekretær på Marjatta, hvor jeg snart har været i seks måneder. Jeg føler mig allerede godt tilpas og meget velkommen blandt både kolleger og borgere. Det er et inspirerende sted at arbejde, og jeg glæder mig til mange flere år, hvor jeg kan lære både personalet og borgerne endnu bedre at kende.

Kim Graversen, sekretariatschef

Jeg er 56 år, gift med Mette og far til Ingrid på 6 og Aksel på 10. Vi bor på et lille landsted syd for Køge, hvor familien og naturen danner rammen om hverdagen og giver mig både jordforbindelse og inspiration. Med en uddannelse i samfunds- og socialvidenskab og erfaring med ledelse af stabsfunktioner og større driftsområder i det offentlige, har jeg specialiseret mig i at skabe rammer, hvor mennesker og organisationer kan lykkes sammen. Jeg er optaget af at bringe mennesker sammen, skabe nye erkendelser og omsætte dem til resultater, der har værdi for fællesskabet.

Jeg ser Marjatta stå midt i spændingsfeltet mellem bevarelse og fornyelse. Min ambition er at fastholde det værdimæssige og antroposofiske grundlag – og samtidig sikre, at det til enhver tid udtrykkes på en måde, som giver mening i den samtid og den kontekst, det skal virke i. På den måde kan vi bevare rødderne, men samtidig lade dem vokse og forgrene sig, så de også i fremtiden er levende og relevante.

For mig er Marjatta som et smukt gammelt hus – det er ikke fredet, men bevaringsværdigt! Skal vi blive ved med at bo i det kræver det modernisering og nutidige løsninger, der bygger ovenpå fundamentet – uden at skjule eller ødelægge det, der giver huset sjæl.

Begitte Milo, planlægningskonsulent

Jeg hedder Begitte Milo og er ny planlægningskonsulent her på Marjatta. Jeg startede den 1.8.25 og er godt i gang rundt på nogle af voksenafdelingerne. Og glæder mig til at blive en del af hverdage på andre afdelinger – både de travle timer og de hyggelige små øjeblikke. Jeg kommer til Marjatta med små 20 år erfaring i vagtplanlægning både fra ældreområdet og det socialpædagogiske område.

Jeg brænder for at skabe struktur og overblik, så både borgere og medarbejdere får de bedste rammer

i hverdagen. Og ja- kaffe er absolut en del af min planlægning.... meste fordi jeg selv drikke rigeligt af den. Når jeg ikke er på arbejde, kan du måske finde mig med en hæklenål i hånden – ofte i min campingvogn sammen med min mand Jens. Eller et kulturelt arrangement rundt et sted i landet – det gør vi det meget i.

Jeg ser frem til at lære jer alle bedre at kende – og til at bidrage med overblik, et smil og måske en kop kaffe.

Kunst og fællesskaber - Rønnebæksholm og Marjatta

HENRIETTE BENGTSOEN FORTÆLLER TIL TINE WRONA SØRENSEN, FORSTANDER PÅ SKOLEHJEMMET

Rønnebæksholm (kunstmuseum i omegnen af Næstved.) henvendte sig til Marjatta og forespurgte om de ville være med til et kunstprojekt.

STU havde et stykke tid funderet på at det kunne være spændende for de unge på uddannelsen, hvis de via et kunstprojekt med nogen fra omverden kunne udvikle sig og finde frem til flere egne udtryk.

Initiativet fra Rønnebæksholm mandede ud i en fælles brainstorming om et projekt. Som det fremgår af projektbeskrivelsen, skulle projektet dreje sig om, at de unge mennesker med særlige behov skulle få mulig-

hed for igennem kunsten at komme til udtryk i andre kommunikationsformer end den umiddelbart verbale, som for mange af dem er en udfordring.

At arbejde med kunstneriske og kreative processer er i forvejen en del af Marjattas tilgang og derfor ville et fælles projekt kunne udvikle sig til en spændende opgave.

De 2 fast tilknyttede billedkunstnere Marianne Jørgensen med stor undervisningserfaring m.h.t. forskellige børn og unge med særlige behov og Therese Bülow, ligeledes billedkunstner og tilknyttet Rønnebæksholm,

som kunstner til Pigmenthaven og med store erfaringer indenfor plantefarvning, har sammen med underviserne på STU skabt et 2. årigt forløb, som går ud på at arbejde med plantefarver, både på garn, stof og papir. Lade de unge mennesker komme til udtryk, hvor overskriften er kommunikation. Hvordan kan plantefarver bruges i alle mulige sammenhænge?

Det bliver spændende at se om de unge mennesker vil blive grebet af en særlig teknik, som de kan komme til udtryk med?

Sideløbende skal der arbejdes med et eurytmieprojekt, en forestilling, hvor kostumerne skal fremstilles med plantefarvede dragter, der skal laves masker og andre hovedbeklædninger.

I forestillingen er det planlagt at der skal indgå studerende fra Marjattas uddannelse.

Afslutningsvis skal forestillingen og projekterne udstilles på Rønnebæksholm, hvis muligt?

Augustinus Fonden blev søgt og de bevilgede fonds midler til projektet.

Det har nu siden sommeren 2025 været i gang. Der arbejdes med det hver torsdag på STU. Marianne og Therese kommer på STU og skaber workshops og nogle torsdage er de unge oppe på Rønnebæksholm.

Det hele bliver meget spændende at følge og vi vil bringe nyt om projektet i Marjatta Bladet fremover.

Projektet kan ligeledes følges på Rønnebæksholms hjemmeside.

Hvorfor friluftsliv? og er naturen egentlig magisk?

AF BENJAMIN ALEKSANDER BAY CARLSEN, NATURFORMIDLER

“ *En naturformidlers svævende tanker, mens bålet knitrer og spætten hakker rytmisk i trækroneerne.* ”

Kan man spise en brændenælde rå? Eller hvordan tryller man den om til en brændenælde nugget? Kan man tænde bål kun ved at bruge tørretumbler fnuller? Er vores tøj lavet af gamle dinosaurer? Kan man genskabe Løvernes Konge med bare træstammer og skuespil? Kan træerne tale til os? Og hvad siger de til os? Var vikingerne nogle voldsomme ballademagere, og har Svend Gønge gemt sig i vores skov?

Ovenstående er nogen af de spørgsmål som bobler op til overfladen når Marjattas aftenskolehold: "Friluftsliv for alle" løber af stablen tirsdag aften oppe ved bålhytten.

Tilbage til de brændenælder der. Kan man spise dem rå? Ja du skal bare knuse dem godt og grundigt mellem dine læderhandske beklædte hænder, så smager de ligesom agurk!

Men nuggets siger du? De er da lavet af blandede burhøns ikk? Næ vi rører skam bare en dejlige friture dej sammen (mel, bagepulver, æg, danskvand og krydderier) og dypper topskuddene i dejen og friterer dem i olie over bål. Kan vores unge mennesker på Marjatta godt det? Ja selvfølgelig! For når mennesker tager ud i naturen sammen, så samles ens kræfter til et fælles hele, hvor alle hjælper hinanden, og hvor vi sammen skaber magiske stunder. For samarbejde i små grupper,

ligger så dybt indlejret i urmennesket i os, at vi alle kan mere end vi først troede da vi begav os ind i naturen.

Men hvorfor ind? Vi tager da ud i naturen gør vi ikk? Ikke hvis vi sammen som gruppe eller individ forstår at "dykke ind" i naturens magi.

Vi kan nogle gange være bekymrede over hvordan vores unge vil gebærde os hvis vi tager dem med ud i naturen? Er det nu sikkert? og kan jeg selv løfte opgaven, med at facilitere natur/retur? Min oplevelse er helt klart at hvis vi giver dem lov, og viser dem tilid, så vil de rigtig gerne vise os alt det de har lært gennem både skole, STU og arbejde. Nøj hvor kan de overraske os gang på gang, med hvor meget mere de rent faktisk kan, som vi ikke vidste de indeholdt.

Selv der hvor vi nogle gange tænker "her er det svært at få borgeren til at sanse den natur som er omkring dem" der er det nogle gange bare tid ved bålet mens det knitrer, en god højt-læsning eller den rigtige snittepind der skal til for at nedbryde barrieren til det jeg kalder naturens magi. Vi har allesammen godt af at tilbringe mere tid i naturen, det viser alle studier os jo med tydelighed. Det vi ofte glemmer, er jo at natur er ikke bare noget vi har brug for i en halv times tid i weekenden for at nedbringe vores kortisol niveauer, så vi ikke får endnu

en stress sygdom. Eller fordi vores læge siger motion i naturen er godt imod vores depression. NEJ naturen er jo vores hjem! Den er jo det habitat som vi altid som mennesker har levet og trivedes i fra morgen til aften. Dog vi jo gennem den moderne udvikling begyndt at færdes mindre og mindre udenfor. Er det sundt for os? Nej selvfølgelig er det ikke det! Der kommer en disharmoni inden i os, en sagte stille stemme der siger "noget er galt, du er ikke i harmoni".

Så hvordan kommer vi ind i den der natur igen? Hvordan kommer vi "hjem"?

Lige præcis denne stemning oplever jeg skifte hver eneste gang vi har haft friluftsliv. Mest oplever jeg det i mig selv, hvor jeg kan være dødtræt efter en lang og krævende arbejdsdag, og slet ikke føle mig motiveret til at skulle undervise hele aftenen også!...

Men lige der sker der noget magisk, for når vi mødes og triller vognen med friluftsgrejet ud i skoven, er der noget der ændrer sig. Det er sådan underordnet om vi laver pandekager i snevej i februar, om vi er ude og fiske ved Rone Klint i lunt maj solskin, om vi går stillevandring med meditative øvelser undervejs eller hvad dagens program står på. Så kommer vi altid smilende og opfyldte tilbage.

Der er sket noget mens vi var væk fra vores gængse hverdag og verden. Vi er blevet til noget andet. Vi har mærket urmennesket i os. Vi er blevet os selv igen.

Udtalelser fra borgerne:

Jeg føler jeg er blevet ret skrap til det med bål. Jeg er ikke længere bange for hverken at tænde bål, eller at være i nærheden af det!

- Maria Münster

Det var så fedt at fiske med vaders på! Og så har jeg jo været på sommerhøjskole på Djursland, hvor jeg blev lærerens bål assistent, fordi jeg jo havde helt styr på hvordan man gjorde. Desuden har jeg lært hvordan man slukker et bål hvis man ikke har mere vand. Men det er mest os drenge der kan den slags (efterfyldt af et stort grin).

- Emil Bjørn

Jeg vidste ikke man kunne spise brændenælder, men nu er de en af mine yndlingsnacks. Bålcaffe smager også ret godt især når jeg ikke drikker kaffe til hverdag. Men the'en med de vilde urter skulle virkelig have meget honning før den blev god!

- Cecilie

Vi så en havørn der fløj lige over vores hoveder!

Den varme kakao smagte rigtig lækkert! Var ellers lidt bange fordi, Benjamin havde sagt han ville lave en varm kakao med chili i, ligesom de gamle inkaer gjorde.

- Andreas Laugesen

Benjamin Bay Carlsen er uddannet kok og Natur- og Kulturformidler.

Benjamin arbejder til dagligt på Marjattas Skolehjem.

Benjamin har gennem 10 år faciliteret pædagogiske undervisningsforløb med afsæt i naturen, og dennes helbredende kraft.

Målgrupperne for disse forløb har været hjemløse, udsatte borgere i socialt belastede boligområder, flygtninge og veteraner med PTSD, samt børn og unge med mentale og fysiske udfordringer.

Hvilken betydning har årstidsfesterne for menneskets oplevelse af årets rytme?

AF TINE WRONA SØRENSEN, FORSTANDER PÅ SKOLEHJEMMET

Lige fra de tidligste tider har årstidsfesterne haft en særlig og meget stor betydning for mennesket. Årstidsfesten var med til at skabe overgangen fra en tid på året til en anden. Mennesket var tidligere langt mere afhængig af lyset, varmen og på den måde bundet ind i naturen og dens kræfter. Afgrøderne skulle dække årets forbrug og der var ingen mulighed for at kunne tilkøbe noget eller få varer fra Spanien eller Sydamerika.

Mennesket havde brug for kraft og styrke til at gå den mørke tid og vintren i møde.

Bevægelsen fra den ene årstid til den næste kan karakteriseres som jordens åndedræt. En begyndende udånding fra det tidlige forår, hvor lyset tager til og det bliver varmere. Der sås i haver og på marker og spirene gror op. Der

kommer blade på træerne igen, alt vokser hen mod sommeren som højdepunktet, alt er ånded ud. Dagens og lysets timer er længere end nattens.

Fra sommertid og Skt. Hans begynder en sammentrækning, selv om det endnu ikke rigtig mærkes, så begynder de lyse timer på døgnnet at aftage, men aftenerne og nætterne er fortsat meget lyse.

Så kommer høsttiden. Kornet høstes, afgrøderne fra haven tages op og ind, frugt og bær høstes og syltes. Indåndingen bliver mærkbar, sammentrækningen er for alvor i gang og den fortættes og fortsættes lige indtil vintertid, julenat, hvor nætterne og mørket er længere end dagens timer.

Menneskene var tidligere bundet ind i dette jordens åndedræt og ved alle overgange var der fester eller særlige ritualer.

Det kan læses i bogen "Familiens højtider i gamle dage" af Ruth Gunnarsen. Her bliver det tydeligt, hvor meget årets højtider blev fejret og hvordan det hjalp og støttede menneskene til at klare arbejdet i samspil med naturens kræfter.

Derudover skabte festlighederne fællesskab, som gav kraft og mod til den enkelte familie, selv om der måske havde været en dårlig høst eller andre trængsler, så gav festerne og fællesskabet håb for at de kunne overvindes og med håbet om, at det kommende års høst ville blive bedre.

Året var tidligere opdelt efter gøremål. I Danmark kan man på Nationalmuseet se primstave/ eller en kalenderstok, som den også betegnes. Denne stok angav arbejdet i marken, helligdagene, månederne og året igennem.

I Frankrig i byen Chartres ved katedralen er der rundt om indgangsdørene stentavler, der angiver og symboliserer de forskellige aktiviteter knyttet til årets 12 måneder.

Samtidig blev der året igennem taget varsler ved alle disse særlige mærkedage. Bonden vidste fx, at hvis han stadigvæk til Kyndel-

misse den 2. februar havde halvdelen af sit foder tilbage, ville han kunne klare at fodre dyrene frem til græsnin-gen kunne begynde.

Ser vi generelt på vores måde at fejre årstidsfesterne på i dag, så fejrer vi dem, men bevidstheden om dem er forsvundet og erstattet af kommer-cielle aktiviteter. Der er kommet langt mere vægt på ydre symboler og langt mindre på den indre stemning og det, som er forbundet med fejringen og den bagved liggende betydning.

Et eksempel kan være fejringen af Hal-loween, som er kommet hertil fra USA med store kommercielle interesser involveret.

I Danmark har vi lige fra gammel tid fejret Allehelgensfest den 1. novem-ber og den 2. november Allesjæles fest. Man vidste, at de døde sjæle var tæt på os på denne tid af året og det blev fejret med en slags mindefest for de døde. Der blev udhulet roer med udkårne ansigter, ofte lidt uhygge-lige, for man ville med dem skræmme mørkets kræfter væk, når man færde-de ude.

Dette er blevet fejret på forskelligvis verden over. I Mexico tager familien picnickurven med ud på gravstedet og spiser maden. I Irland dækker man op til de afdøde og lader de døde være med til bords.

Skikkene og ritualerne fra USA i forhold til Halloween er bølget ind over Danmark og lige fra september måned kan der købes plastik skeletter, uhyggelige masker og alskens plastic effekter, der skal understrege det sorte, uhyggelige og mørkets kræfter. Samti-dig med at udhulede græskar med lys i helt har erstattet roerne herhjemme.

Med Halloween festen er det, som oprindeligt var en æresfest for de døde sjæle, blevet en uhyggen og skrækkens fest, en slags fastelavn med udklædning. Halloween holdes ikke kun den 1. og 2. november, men fejres næsten hele oktober og ind i november måned.

Børnene går udklædte i uhyggelige kostumer fra hus til hus. De rasler ikke som til fastelavn, men siger trick or treat: Dril eller søde sager.

Jeg har med min egen familie været i USA på denne årstid og set haver forvandlet til spøgelsesfæstninger med kæmpeedderkopper og spind, skeletter og spøgelser. Et helt utroligt sceneri!

Ovenstående er skildret som et eksem-pel på, at det som oprindeligt havde nogle helt andre dybder, nemlig alle steder i verden en omtanke for de afdøde sjæle på denne tid af året, nu går hen og bliver arrangeret som et kommercielt eventyr.

Årstidsfejring på Marjatta

På Marjatta lægger vi vægt på fejr-ingen af årstidsfesterne. Vi har til vores værdi, mål og handlegrundlag selv tilføjet et tema 6: Årsløbet og årstids-festerne.

Her er kvaliteten skrevet tydeligt frem: At vi vil sikre, at børn, unge og voksne oplever årsløbet i dagligdagen fordi:

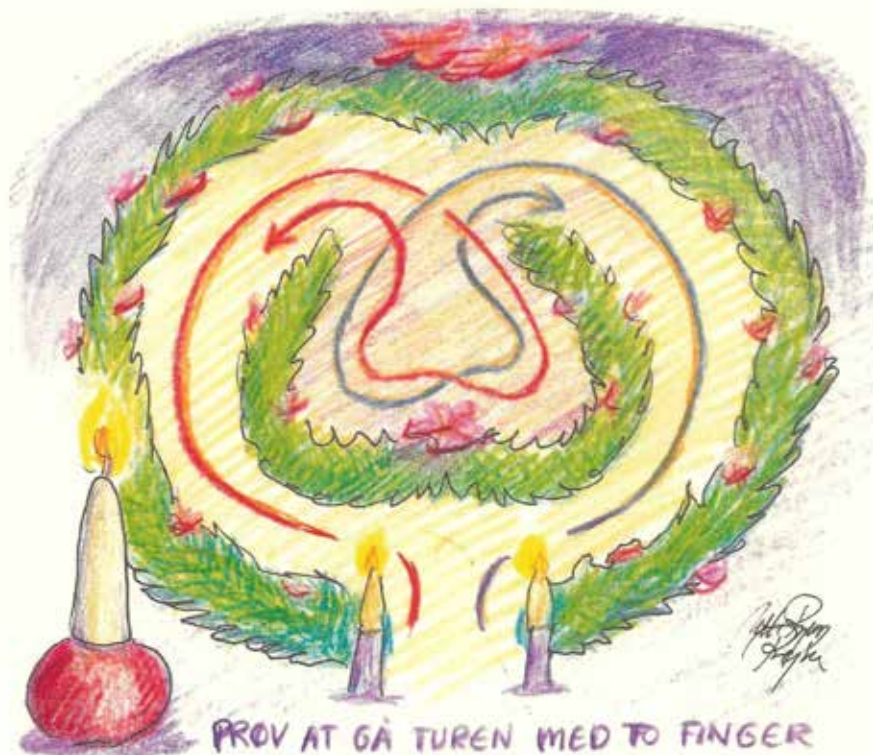
"Naturens cyklus indvirker på menne-sket. Derfor har vi på Marjatta et ansvar for, at børn, unge og voksne bringes ind i en sund døgn og årsrytme, hvor de hjælpes og støttes til at opleve naturens indvirkninger."

Der er igennem årene udarbejdet årstidskompendier, hvori de enkelte årstidsfester bliver belyst og med inspiration til udsmykninger og fortællinger. Men ikke mindst bliver baggrunden for de forskellige fester belyst, så vi som medarbejdere kan ar-bejde med forståelsen og få motivatio-nen og begejstringen frem til at fejre festerne og få indsigt i årets rytme, at skabe forberedelserne sammen med børnene og de unge, at opleve "suset" og stemningen på selve festdagen og leve med virkningerne efterfølgende i en efterstemning, inden der rytmisk bygges op til den næste fest.

Det er tydeligt, at det at leve med årets rytme og årstidsfesterne skaber en inderlig ro og glæde og hjælper det enkelte barn, unge menneske og voksne til en orientering, en forudsi-gelighed og tidsfornemmelse. Vi ople-ver, at har et barn været på Marjatta i 1 år, så lever de inderligt og med stor glæde frem mod årets højtidsfester og oplever dem med genkendelsesglæde.

En del af fejringerne lever ligeledes i det liturgiske kirkeår. Marjatta er en del af det kulturkristne samfund, som Danmark er præget af. Vi tilhører ingen fastlåst konfession og alligevel fejrer vi mange helgener, som na-turligt med deres liv og virke danner baggrund for stemningen, som passer til deres tid på året, fx Sankt Nicolaus eller Santa Lucia. Begge helgener, som i deres liv gjorde en hel masse uegen-nyttigt for andre mennesker, parat til at ofre alt for andre og bringe lys og gaver til nogen, der lider nød. Stem-ninger, som børnene og de unge kan spejle sig i til adventstiden, hvor disse helgeners særlige mærkedage er.

Afrunding

I en tid, hvor årstidsfesterne er blevet mere og mere kommercielle, hvor næppe er der påbegyndt en festlighed, førend der allerede kan købes ting til den næste. Det er ikke mærkeligt, at der kan herske forvirring og at fokus kan være svært at fastholde, især for børn og for mennesker med særlige behov.

Her er det vigtigt at holde fokus og bevare en kulturel og dannelsesmæssig sammenhæng med årets gang, at hjælpe de enkelte gennem fejringerne til en oplevelse af forbundethed og inderlighed med årets fester. Dette virker sundhedsfremmende og skaber en naturlig forbindelse til årets rytme og højtider, selv om vi ikke mere, som i tidligere tider som menneskehed, er prisgivet naturens og dens kræfter på helt samme vis.

Børnene og de unge ser årets julekalender på TV og er på den måde delagtige i det, som foregår i tiden, men vi skaber samtidig adventsstemningen ved at indlede tiden med, at de går ind i adventsspiralen.

Adventsspiralen er en stor formet spiral på gulvet lavet af gran. Det enkelte barn går nu hver især ind i spiralen og tænder sit eget bivokslys ved det store lys inde i midten, efterfølgende sætter barnet det ud i den store spiral, så denne mere og mere lyses op af de mange lys. Alle bidrager de til, at den fælles spiral på gulvet lyses op og alle går de symbolsk på årets sammentrækning ind i midten af spiralen og tænder deres eget lys.

En lignende sammenhæng bringes de unge ind i. Her er det en advents have, som inderst har form som et hjerte. Her går de enkelte 2 og 2 ind med tændte lys, går rundt i formen, følges ad og skilles igen og sætter det egne lys ude i hjerteformen på gulvet, som langsomt lyses op.

Begge festligheder skaber hos hver enkelt af os inderlige stemninger samtidig med, at vi hver især bidrager til at lyse formen op.

Den enkelte bidrager med sin handling og lys til noget og for det ældre barn handler det om at følges med et andet menneske og sammen går vi ind, vores veje krydses i det sociale felt, nemlig hjertet, og kærligheden lyses op.

Samtidig med at vi hjælper den enkelte og os selv til at forbinde os med naturen og årsløbet, skaber vi stemningsfulde fejring, som i sandhed må kunne ære og respektere naturen og alt det, den giver os med dens mangfoldighed.

"Jeg vil GERNE have besøg"

MARIA MØNSTER FORTÆLLER TIL REDAKTIONSMEDARBEJDER TORBEN OLESEN

Før jeg flyttede ind i Mariahaven, boede jeg i Skovbrynet på Skolehjemmet. Jeg var glad for at bo i Skovbrynet, men jeg ville gerne prøve noget nyt. Jeg er også glad for at bo her i Mariahaven, men jeg savner mine kammerater rigtig meget, de var så søde og rare over for mig.

Jeg havde også nogle pædagoger, der hjalp mig. Og en lærer der hed Michael, som jeg lavede musik sammen med. Så jeg savner faktisk rigtig meget Skolehjemmet, også fordi det er lidt nyt for mig her. Man skal finde sin plads ved spisebordet for eksempel, så man kan hygge sig med hinanden, så der ikke er nogle sure miner. Jeg har fået nogle gode veninder, men det er ikke alle der vil være min ven, så går vi ind i vores egne lejligheder.

Jeg er meget glad og tryk ved at bo her, med mit eget badeværelse og min egen stue, og jeg er faktisk også glad for personalerne, der er her, selvom det nogle gange er svært, at få ordene ud af mig.

Om morgenen starter jeg med at gå i bad, når personalet har været at vække mig. Så spiser vi morgenmad, jeg spiser gerne tykmælk eller yoghurt. Efter morgenmaden kører jeg med bus til mit arbejde sammen med de andre.

Vi kører til Bredeshave, hvor vi arbejder i køkkenet med at lave mad og vaske op og dække bord og lave kaffe til seminaristerne. Jeg kan godt lide at arbejde i køkkenet, der er nogle søde kollegaer, der godt gider arbejde sammen med mig. Hen ad eftermiddagen kører vi hjem igen med bussen, vi har også spist frokost på Bredeshave.

Når jeg kommer hjem, har jeg pause, så sidder jeg og slapper af og tegner og hygger mig. Jeg kan godt lide at sidde ved mit skrivebord og tegne og høre lidt musik. Når vi har spist, deltager jeg i aktiviteterne, hvis jeg har lyst, for eksempel hvis, der er folkedans med Henning, det foregår i salen. Vi laver også stolegymnastik, der deltager jeg og er med, det kan jeg godt lide.

En gang imellem er jeg også med til at lave mad, og om tirsdagen dækker jeg bord, om onsdagen er det Pernille og om mandagen er det Mia. Vi skiftes, så det ikke kun er mig.

Om aftenen ser vi nogle gange film eller spiller et eller andet, allesammen sammen. Vi drikker også the, dem der har lyst og har overskud til det. Hvis vi bliver enige om det, så lægger vi også puslespil, mig og nogle af mine venner.

I weekenderne sover vi længe og går nogle gange i kirke, i vores egen kirke her oppe til gudstjeneste. Jeg er en stille type, der ikke helt kan

forklare hvordan og hvorledes med mig, så hjælper personalet mig.

Nogle gange tager vi på ture i bussen, måske til stranden eller i byen og køber noget f.eks. hvis vi mangler noget, ellers går vi bare og kigger og ser hvordan der ser ud i byen, i Næstved.

Jeg har en storebror og en lillebror. Min lillebror bor i Hørsholm hos min mor og far, men min storebror er flyttet. Når jeg skal besøge dem, foregår det sådan, at jeg kører med bussen til Lyngby og så bliver jeg hentet derude af min far og mor. Det er når jeg skal på ferie eller bare en weekend. Hos min mor og far har vi også to hunde, de hedder Milo og Carlo. Jeg har faktisk to støttepædagoger og nogle gange tager de med mig ud og shopper, så køber vi forskellige ting, som jeg mangler, en hue eller vanter eller hvad det er. Vi går også nogle gange på cafe, det kan jeg godt lide. Jeg kan godt selv lide at lave mad, det gør jeg jo i køkkenet på Bredeshave. Jeg kan også godt lide at hjælpe andre med at lave mad, fortælle dem hvordan de skal bære sig ad, de skal jo også have lov. Jeg vil også gerne begynde at gå til ridning igen, det har før været min hobby. Jeg elsker også at komme i vandet, så jeg kunne også godt tænke mig at gå til svømning. Jeg tænker stadigvæk meget på mine gamle venner på Skolehjemmet, de må meget gerne komme og besøge mig her i Mariahaven.

Festlig stemning til Marjatta FESTIVALEN den 29. august

AF EVA CHRISTIANSEN, SEKRETÆR PÅ SKOLEHJEMMET

Den 29. august blev der afholdt Marjatta Festival, og stemningen var intet mindre end fantastisk! Solen skinnede, og både beboere og medarbejdere nød en dag fyldt med glæde, fællesskab og festlige aktiviteter.

Festivalpladsen summede af liv, hvor festglade beboere kunne nyde lækre burgere, hotdogs og kolde sodavand. Der blev danset, sunget og snakket i lange baner – og det var tydeligt, at dagen bragte smil og varme til alle hjørner af området.

Som medarbejder var det en sand fornøjelse at være en del af denne oplevelse. At se beboerne more sig, deltage aktivt og nyde hinandens selskab var rørende og inspirerende. Festivalen blev endnu et bevis på, hvor stærkt fællesskabet er, og hvor meget glæde der kan skabes, når vi samles om noget godt.

TAK TIL ALLE, der deltog og bidrog til en uforglemmelig dag!

Fra tanke til velgørenhedsløb

SKREVET AF MICHELLE DAMGAARD OLSEN, I SAMARBEJDE MED MATHIAS JAN HANSEN

1-2-3 så havde Mathias fra Birken fået stablet et velgørenhedsløb på benene.

Mathias hører hver morgen nyheder i radioen. Herefter fortæller han gerne de andre unge og personalet om det han har hørt i radioen. Hen over sommeren var nyhederne fyldt med de mange triste nyheder om krig og hungersnød. Mathias genfortæller hjerteskerende om de mange børn der sulter hver dag dernede.

”Vi skal gøre noget”. Under morgenmaden den ene dag nævner Mathias

at han har et ønske om at gøre noget for de børn der ikke har noget selv og sulter. Mathias bliver spurgt indtil hvordan han ønsker at hjælpe. Hertil svarer Mathias at han gerne vil sende penge derned sammen med andre, og da han spørges til hvordan han får penge til at sende derned. Kommer Mathias med ideen om et løb for at samle pengene ind.

Mathias fik hurtigt tegnet en masse tegninger af hvordan løbet skulle være, og hvilken slags opvarmning der skulle være. Opvarmningen ville

Mathias selv står for at lave. Han fik hurtigt koblet sig på en medarbejder der hjalp ham med at gennemføre hans mange ideer omkring løbet. Mathias var med under hele planlægningen, alt lige fra invitationerne helt til afrundingen af løbs dagen.

Da dagen kom, havde Mathias ventet i spænding. Han havde taget før fri fra arbejde for at gøre klar til løbet. Han gjorde løbet klar sammen med en medarbejder. Og han havde været så heldig at køkkenet havde støtte med kage og saftvand. Mathias tog

glædeligt imod alle dem der kom og støttede op om den gode sag.

Løbet var i år lavet i stedet for en fredagscafé på skolehjemmet. Da vi i år med meget kort varsling fik løbet

stabled på benene. Det var derfor også hovedsageligt børn og unge fra skolehjemmet der deltog.

Opvarmningen var et kæmpe hit for alle, og der blev gjort nogen gode initiativer fra alle. Og så kom det længe ventede tidspunkt hvor hornet skulle lyses og alle blev sendt afsted rundt om marken. Ruten var lavet 1 km lang og så kunne man løbe flere omgange hvis man lystede.

Der blev løbet mange omgang i godt humør. En af de unge fik løbet hele syv runder, det vil sige 7 km. Der var taget sound boks med som spillede alle de gode sange. De unge dansede til efter de havde løbet og nydt kagen.

Mathias fik stolt overleveret en check med beløbet der var blevet indsamlet en af de efterfølgende dage. Der var blevet samlet i alt 1.091,5kr. ind. Skolehjemmet har sammen med Mathias sendt pengene ind til organisationen, Læger uden grænser, som Mathias valgte, inden løbet, at vi skulle støtte.

Næste år er ønsket, at løbet bliver endnu større. Mathias fortæller selv "Alle på Marjatta skal deltage, så vi kan hjælpe dem der ikke har noget". Han uddyber samtalen, ved at benævne mange at de voksertilbud og arbejdstilbud han kender til, og slutter af med at sige, at alle skal være velkommen. "Hele Marjatta skal komme og støtte børnene" fortæller Mathias.

Til næste år ønsker Mathias igen at stå for opvarmningen, sammen med en kammerat under god musik fra sound boks. Hans ønske er, at der er en scene så alle kan se dem lave opvarmning. Og allermest af alt håber Mathias at alle vil deltage, så vi i fællesskab kan hjælpe dem der ikke har noget.

"Hjælpe og støtte sammen, dem der ikke noget mad, ikke nogen skole, ikke noget arbejde, ingenting. Vi skal hjælpe dem" slutter Mathias af med at fortælle. Mathias ser frem til næste år.

HVAD ER SUNDHED I DAG?

AF TOMAS JOHANSEN, LÆGE TILKNYTTET SUNDHEDSCENTRET

På Marjatta har det sunde liv altid været et vigtigt fokus for den pædagogiske indsats i hverdagen. I ordet "helse"-pædagogik" ligger det jo allerede gemt, som et ord for alt hvad vi kan gøre, der bringer os sundhed og er "helsebringende". Vi bruger masser af bevægelse i indlæringen, går ture, går til folkedans og så videre, men har også fokus på de mere "følelses-bårne" bevægelser i Eurymti og skuespil, på de indre oplevelser ved kunstdeltagelse, i digtning osv.

Marjatta var det første sted i Danmark, hvor denne metodiske tilgang til sundhedsfremme gennem bevægelse og kultur, kom borgere med udviklingshandicap til gavn. De senere år er der så småt kommet interesse for Marjattas metoder og der har også før været gennemført forskning, hvor det er undersøgt, hvordan Marjattas forskellige tiltag og den pædagogiske ramme kan bidrage til beboernes almene sundhedsfremme.

I kernen af pædagogikken står jo en bestræbelse på at balancere hverdagens gøremål og skabe en ligevægt. Hvis man er meget indadvendt og stillesiddende, har man måske brug for en anden støtte og ledsagelse i hverdagen, end hvis man altid er i bevægelse og synes det er svært at skulle sidde mere end 2 minutter ad gangen. Derfor må den almene pædagogik være individuelt orienteret. Men den individuelle orientering bliver ikke mindre vigtig, når det drejer sig om hverdagens sundhedsfrem-

mende indslag. Det kan kræve stor fantasi at støtte en beboer til at vælge sunde løsninger og valg i hverdagen. For vi har jo alle en tendens til at blive fanget af vores vaner og "det vi plejer". Skal jeg ændre mine spisevaner, er det ofte nemmere at blive interesseret, hvis man selv er en del af det, der foregår når maden tilberedes eller endda produceres. Skal jeg bruge mere tid på motion, er det ofte en støtte at gøre det med andre, og måske endda på måder, hvor det ikke bare er en kondicykel eller en træningsmaskine, men i forbindelse med at man passer sin have, eller netop over eurymti eller skuespil sammen. På Marjatta har det altid været de mange små bidrag og tiltag i hverdagen tilsammen, som – gennemført vedvarende over længere tidsrum – har båret meget af den sundhedsfremmende indsats. Og selvfølgelig er der mange ting fra verden omkring Marjatta som har gjort det sværere – ligesom der nok er det for alle andre i vores moderne tid: Meget mere sukker og fedt i maden, flere færdigvarer, mange færre grøntsager og fibre, flere hjælpemidler og stillesiddende aktiviteter med skærme, i busser osv.

Så det kræver en stor indsats at holde fokus på sundhedsfremme anno 2025.

På den baggrund er det interessant at følge hvordan netop også samfundets forståelse af sundhed er i udvikling i disse år. Fra midten af 1900-tallet har især verdenssundhedsorganisationen

WHO været i front med tanker om, at sundhed ikke kun er fravær af fysisk sygdom. Senere kom den Biopsyko-sociale sundheds model til, hvor man ser på sundhed i et bredt felt mellem kroppens funktioner helt fysisk, de sociale relationer og den støtte man har, samt den personlige psykologi og individuelle måde at være menneske på.

De senere år har man dog i meget forskning måtte sande, at heller ikke så bred en definition kan rumme alle aspekter af sundhed og dermed være et reelt vækstlag for sundhedsfremmende aktiviteter. Også ord som emotionel (følelsesmæssig) sundhed og åndelige sundhed er blevet ført frem. Ud fra en oplevelse af, at et emotionelt balanceret menneske møder udfordringer på en anden måde end et menneske i en emotionel ustabil tilstand. Og at troen på noget der er "større" end en selv i sit lille liv, bidrager til at man er mere robust, uanset om man tilhører en religion (og hvilken!) eller man blot oplever meningen med livet stærkt.

Denne forskning har de senere år ført til, at man har taget endnu et skridt i retning af, at beskrive hvad sundhed

egentlig er. Her har man introduceret begrebet eksistentiel sundhed, der kan sammenfattes som en sundhedsbestræbelse mod: *en tilstand af velvære, der involverer at navigere i livets grundlæggende spørgsmål om mening, frihed, ansvar og ens egen identitet, og som kan opnås ved at finde et formål med livet, tage kontrol over egne valg og leve autentisk.*

På Marjatta synes vi også det giver meget mening at tale om sundhedsfremme på den måde. Vi oplever jo mange forskellige måder at være menneske på. Fælles for mange er, at de i udgangspunktet jo er eksistentielt truet. Alene fordi man måske ikke forstår det samme som andre eller kan indlære nyt så hurtigt og omfattende. Og derfor har brug for at

andre kan hjælpe en med både praktiske ting – men måske også med at være en god ven eller kæreste. Dette, livslangt at have brug for andres hjælp, betyder noget for menneskers eksistens og den sikkerhed man kan have i livet. Derfor er det et område vi er ved at tage hul på og folde ud sammen med helsepædagogikken, så vi kan se hvordan de to forståelser kan gå hånd i hånd.

Men også i det helt praktiske er der kommet et øget fokus på det sundhedsmæssige. Fra at være et fokus som blev igangsat af love og regler omkring medicinbehandling m.m., er det i dag blevet sådan, at der er et netværk af sundhedsfaglige og sundhedsinteresserede, som er repræsenteret i alle bo-enheder og som refererer til Marjattas kvalitetssygeplejerske Karin Rohde omkring alle emner, som vedrører konkrete sundheds tiltag. Dertil har Karin også været meget behjælpelig med, at Marjattas gamle dyder med fodbade med gode olier, indsmøring på kroppen osv. er blevet opdateret og udgivet i et nyt "helseplejemiddel"-hæfte, som er tilgængeligt i alle grupper og giver støtte til at kunne gøre små, men ofte virkningsfulde ting, når beboerne bliver forkølede e.l.

Så vi er et godt sted med det sundhedsmæssige, og kan se frem mod, at vi fra den basis kan udvikle og implementere nye forståelser og tiltag for Marjattas beboere også i årene fremover.

Håndens arbejde

AF AF TINE BAY SØRENSE, FORSTANDER

På dette års Nordiske stævne, som blev afholdt fra den 27. april til den 30. april på Fuglsøcenteret i Danmark, var hovedfokus "Betydningen af håndens arbejde".

En af hovedoplægsholderne var psykolog Anna Kirketerp, som siden 2016 har forsket i de psykologiske effekter ved håndarbejde og håndværk som afslapning, mental udvikling og mental restitution.

Hendes interesse var i første omgang at skabe nogle videnskabelige fundringer på det, alle mærker, når de arbejder med deres hænder og udøver noget kreativt. Igennem 4 år bad hun folk sende sig deres egne refleksioner på, hvad der sker, når de bliver skabende og kreative med deres hænder.

Som hun indledte sit foredrag med at sige, ved alle, at der sker noget. Alle mærker, at der sænker sig en ro over dem og at der opstår et fællesskab, når de sidder med i en strikkecafe m.v.

Anna Kirketerp søgte og ledte, men fandt ingen videnskabelig dokumentation for effekten og hun besluttede sig til at forske i det, som hun selv med et mere samlende videnskabeligt ord kalder Craft Psykologien. Dette studie og arbejde er mundet ud i bogen Craft Psykologi samt et utal af foredrag. Anna Kirketerps arbejde har sat fokus på at højne respekten for alt det, som håndarbejde og håndværk kan gøre for alle menneskers mentale helbred. Derudover har hendes forskning medvirket til at angive mere præcise bud på forskellige former for Craft-forløb, som har positiv effekt ift. lindrende og trivselsfremmende tilrettelæggelser for forskellige målgrupper af mennesker med forskellige behov.

Betydningen af håndens arbejde på en Steiner Skole

Omtalte foredrag gav stof til eftertanke samtidig med, at det understregede betydningen af den plads håndarbejde, håndværk og andre kunstneriske og kreative processer altid har indtaget på Marjatta og på alle Rudolf Steiner Skoler.

Lige fra grundlæggelsen af den første Rudolf Steiner Skole i 1919 (blev kaldt Waldorf Skole, da lederen af cigaretfabrikken Waldorf Astoria, Emil Molt, bad Rudolf Steiner komme med nogle tanker og ideer til et skoleforløb for fa-

brikkens medarbejder børn. Hvordan kunne disse børn vokse op og få nye muligheder, bedre muligheder end deres forældre? Hvordan kunne de udvikle sig som mennesker? Det var hans ønske at give børnene mulighed for dette).

Rudolf Steiners tanker/ foredrag i forhold til skolen blev samlet i bogen "Almen Menneskekundskab", som grundlagde hans pædagogik. Hvordan det er vigtigt at skabe et undervisningsforløb, som bygger barnet op til et helt menneske. Et menneskebillede som viser, at vi som mennesker udfolder os på 3 niveauer: Det tankemæssige, det viljesmæssige og det følelsesmæssige.

Steiner illustrerer, at en undervisning, som udelukkende bygger på de intellektuelle/kognitive kræfter let fører til en forhærdelse, men hvis den inddrager viljes- og følelseselementet, virker den udviklende og skaber en forankring hos den enkelte.

Eleverne skriver og illustrerer selv deres hæfter i forhold til hovedfagsundervisningen, fx græsk kultur, så hører de ikke bare om det, nej, de tegner selv fx græske templer og skildringer fra de forskellige græske sagn bliver illustreret. Dette øger ikke bare den enkelte elevs indlevelse og styrker fantasikræfterne, det virker videre og

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
08.45 - 08.55	Morgensang				
08.55 - 10.40	Hovedfag				
11.10 - 11.55	Dansk	Klassens time	Tysk	Gymnastik	Eurytmi
12.05 - 12.50	Matematik	Orkester	Matematik		Engelsk
13.00 - 13.45		Orkester	Engelsk	Kor	Dansk
13.55 - 14.40	Håndværk			Tysk	Samfundsfag
14.50 - 15.35	Lektie Café	Håndværk	Håndværk		

styrker og udfolder den enkeltes viljes kræfter. Det styrker hukommelsen og den enkelte oplever at få et ejerskab til undervisningen og perioden.

Bogstavindlæringen er ligeledes et tydeligt eksempel på dette, hvor eleven via eventyret får skabt et billede af et bogstav, fx bliver Eventyret om Guldgåsen ofte brugt til at lære det konkrete bogstav G. Egentlig kan vi sige at fra et billede skabes et konkret bogstav.

Ligeledes er det helt naturligt at håndarbejde er et fag allerede i børnehaveklassen. Det at arbejde med hænderne, røre ved ulden, lære at strikke, sy og hække er med til at samle eleven og fastholde en koncentration. Hænderne bliver dygtige, de bliver skabende.

Senere kommer sløjd og en masse andre håndværksfag ind, fx smedning, vævning, pileflet m.v. Alle sammen fagligheder som hjælper eleven med at tage del i omverdenen og udvikle håndens kraft og dygtighed. Ud over at der tegnes og males i forhold til hovedfags undervisningen, den centrale undervisning, så er der ligeledes en masse kunstneriske fag, som understøtter den enkelte elevs udfoldelse af fantasi kræfter og skaber øvebaner for omsætningen af den indre billedverden til noget konkret på fx papir eller lærred.

Det musiske element, det at kunne spille et instrument, bliver der ligeledes lagt vægt på. Ud over at det at betjene et musikinstrument også udøves af hånden, så skaber det musiske rum, det at spille sammen, en styrkelse af det sociale. Den enkelte har sin indsats, men sammen skaber vi et fælles stykke musik.

Samtidig er det tydeligt at indlæring af de mere kognitive fag øges, når det hele menneske bliver delagtiggjort. Læringen får en forankring og selvudfoldelsen, øvebanerne skaber fantasirige og viljestærke mennesker.

Det udviklingshæmmede menneske

Grundlaget, som Steinerskolerne hviler på, blev videreført, da en gruppe af 3 unge mænd spurgte Rudolf Steiner, hvad der kunne gøres for det udviklingshæmmede menneske i 1924.

De interne skoler på Steiner institutioner verden over bygger i dag også på Rudolf Steiner skolernes lærerplaner, dog arbejdes der for hver periode med et mere koncentreret udvalg fx vælger læreren enkelte græske myter ud, som klassen arbejder med og tegner til.

Dette arbejde med fokus på at den enkelte elev selv skal medvirke til at tegne og forme bogstaverne, selv skrive i periodehæfterne eller få hjælp og støtte til det, øger ikke bare den enkelte elevs udfoldelsesmuligheder, men skaber også en ægte interesse for undervisningen. Billederne fæstner sig og adspurgt kan mange langt op i voksenlivet svare på fx. hvem Odysseus var?

Alle har også håndarbejde i 1. klasse. Der arbejdes med at skabe fx et får. Der sys korssting, der strikkes. Det hele handler om at få den enkelte elev ind i en skabende proces, hvor koncentrationen og håndens arbejde øves.

Det handler ikke om at være hurtigt færdig, det handler om at skabe kvalitativt, at få den enkelte elev til at komme til udtryk i farvevalg og udformning.

Det har en utrolig virkning i arbejdet med det udviklingshæmmede menneske at arbejde med viljeskræfterne. Det skaber en harmonisering for et barn, som lever ude i omgivelserne, flagrende og ukoncentreret, at skulle samle sig og få guidning og støtte til at blive i processen og omvendt for det mere iagttagende barn, som helst ikke tager fat i noget, hjælper guidningen og støtten den enkelte til at komme til stede og tage fat i materialet.

Disse processer skaber i nuet med udførelsen af hånden arbejde en umiddelbar afbalancering af noget som grundet diagnosen er for løst og flagrende eller omvendt for lukket og fastlåst og hjælper den enkelte til for en stund at komme ud over sig selv og løfte vedkommende til andre oplevelser og muligheder.

Efterfølgende er stoltheden stor, når fx fåret er blevet færdigt eller den lille taske til mor kan tages med hjem.

Håndens arbejde skaber fællesskaber, når de hver især sidder bøjet over arbejdet og arbejder koncentreret og samtidig er sammen.

På Marjatta og lignende steder arbejdes der meget med det musiske rum. Det at kunne medvirke i et musikstykke, fx at slå på klangstaven på det rigtige tidspunkt og indtil da holde sig tilbage, øger ikke bare viljesimpulsen, den skaber en opmærksomhed, som ligger ud over mig selv og løfter den

enkelte til at være med i en fælles deltager-bane.

Det er herligt at se glæden stråle og lyse ud af de eleverne, når de fx på deres fløjter kan spille med til morgensamling på skolen.

Tiden i dag

Lytter vi til nyhederne og følger vi lidt med i skolen og skolebørnenes liv, så karakteriseres den af en masse uro og mange børn, der bliver diagnosticeret med ADHD eller forstyrrelser inde under den store autisme paraply. Flere og flere børn lider af skoleværing og der er "12 tals piger", som har det svært og lider af angst.

For 10-12 år siden skulle alle børn have deres egen iPad i skolen og alt skulle ligesom foregå på den. Det blev endda skrevet i folkeskoleloven at digitale værktøjer skulle integreres i alle fag. I de seneste år er man heldigvis blevet klogere, men selv om der har været arbejdet på, at flere og flere skoler ikke har mobiltelefoner/tablets i klasseværelset, så er der opbygget et behov og tiltrækning til skærmen, som præger ikke bare børnenes og de unges liv, men i allerhøjeste grad også de voksnes.

Så hvor skolegården tidligere var fyldt med legende børn, er den i dag ofte fyldt med børn og unge med deres telefoner.

Hvor der tidligere var håndarbejde, sløjd og andre kreative fag, så har dis-

se fag været skåret drastisk ned til fordel for de mere boglige fag. Heldigvis er de håndværksmæssige/kreative fag på vej tilbage igen, da betydningen og vigtigheden af at bruge hænderne nu igen er anerkendt.

I de seneste år er det bølget frem med strikkecafeer og alle mulige nørkle-sammenhænge, hvor det er tydeligt, at det øger trivselen hos mange at strikke/nørkle sammen. Selv broderi er blevet meget moderne.

Keramikeren i Høier fortalte mig lige, at hendes aftenskolehold det seneste år i keramik er vokset fra 2 til 5 hold. Det er tydeligt at det at arbejde med hænderne i forhold til at dreje, eller pølse noget op skaber ro og nærvær. Vejtrækningen bliver dybere og kursisterne går mere rolige derfra.

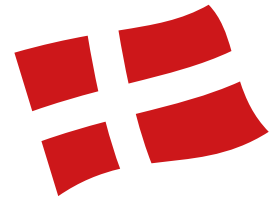
Afrunding

Så de sundhedsfremmende og sociale effekter ved håndarbejde og håndværk er blevet tydelige og der er, som Anne Kirketerp skriver i sin bog, et stort behov for at kunne bruge sine hænder til noget meningsfyldt.

Lige nu er der på Arken Kunst Museum en fantastisk udstilling af Kenneth Rasmussen "For helvede mand". Han er kendt fra en TV-udsendelse, som synliggjorde mennesker med særlige behovs mulighed for at komme til udtryk igennem kunstneriske processer. Kenneth Rasmussen er tilknyttet Aktivitets- og Samværstilbuddet "Bifrost" i Randers. Her strikker han i strimler fra plasticposer vilde og kreative formationer. Som han udtrykker det selv: kunsten hjælper ham til at komme af med alt tankemyldret. Hans kreatio-ner er fyldt med hans hverdagsliv og oplevelser.

Kenneth Rasmussen er i stand til at sætte ord på, hvad disse kunstneriske processer gør ved ham.

Det samme oplever vi, når vi følger borgerne på Marjatta: At det kunstneriske og håndværksmæssige hjælper dem, frigør kræfter og hjælper til et eget udtryk, en egen identitet.

Kaare Wahl 80 år

– Jeg føler mig som en 21-årig!

KAARE FORTÆLLER OM SIN FØDSELSDAG TIL REDAKTIONSMEDARBEJDER TORBEN OLESEN

På min rigtige fødselsdag var jeg ude og spise sammen sammen med nogle af mine venner, det var Anders og Kim og Alex, som også bor i Ristolahaven, og Maj Brit og Helle, som er medarbejdere de var også med, vi spiste på restaurant cafe Mokka på Præstø havn.

Så om søndagen d. 9. august holdt jeg den store fødselsdag i Ristolahavens sal, hvor jeg havde inviteret alle dem jeg kender på Marjatta. Bernhard og Lisbet Schmitz kom og fru Kolmos og John Bay og Tine, der kom rigtig mange. Vi startede med en velkomstdrink, så fik vi kaffe og kage og bag-

efter kom der en pølsevogn. I salen var der mange der holdt tale, det var meget festligt, der var nogle der sagde til mig, "du vil gerne bestemme det hele Kaare, du vil gerne have frihed." Der blev optaget en video af talerne og hele festen, den har jeg ikke fået endnu, men jeg glæder mig til at se den.

Min storebror Birger deltog også i festen, det var jeg glad for. Og der var nogle der sang for mig og Amalie holdt tale for mig og sagde et digt og Ulrik fløjtede, og Anders og Trine havde lavet en sang. Efter alt det der, gik vi alle sammen ud til pølsevognen, og

bagefter satte Trine og Anders musik på anlægget, og så blev der danset. Jeg havde selv lavet en playliste som skulle spilles, det var gode gamle, danske sange, Smilende Sussie og Kim Larsen sange og så var der også en uartig sang, med en der kigger ud gennem vinduet og ser en nøgen pige. Jeg var nødt til at gå foran og begynde med at danse, så kom de alle sammen ud på dansegulvet.

Jeg fik en masse gaver, der var mange der havde gaver med og blomster og øl. Jeg fik et gavekort til forretningerne i Præstø, det har jeg ikke brugt endnu. Det var en dejlig dag.

Geografi

AF BALDER A. EGHOLM – KLASSELÆRER FOR 9. KL.

Den første geografi skoleeleverne på Marjatta bliver præsenteret for er kropsgeografi. Hvor er mit hoved, hænder, arme og ben? Senere udvikler det sig til hjemstavnslære – hvor bor jeg, hvordan er vejen fra min gruppe til skolen? Langsomt kommer man længere og længere væk fra sig selv, først med Danmark, så Norden, Europa, resten af verden og ender til sidst helt ude i verdensrummet.

I 9. klasse er vi i år nået til hele jorden. Det kommer efter at vi i 7. klasse havde om verdenshavene i geografi og om opdagelsesrejsende som Columbus og Vasco da Gama i historie. Det er ikke en tilfældig-

hed at de to fag komplimenterer hinanden. I 8. klasse nåede vi så til verdensdele, industrialisering og globalisering inden vi i år skulle høre om pladetektonik. Det er svært at begribe at den faste jord vi står og går på, faktisk flytter sig og skaber bjerge, enormt dybe kløfter, jordskælv og vulkaner.

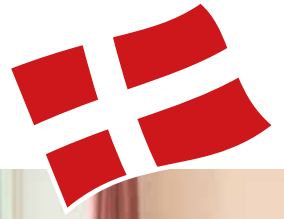
Vi har i forbindelse med geografiperioden malet vores egne globusser på rigspapirlamper og det har været morsomt at se hvordan de hvide lamper først blev blå og siden kom kontinenterne på. Det var ikke helt let og vi skulle fx sikre os at vi ikke kom til at forveksle Sydamerika med

Afrika, eller at Australien kom til at ligge ved siden af Europa. At det ikke er helt let at lave en globus, opdagede jeg da vi var ved at være færdige for pludselig slog det mig at Atlanterhavet på flere var blevet noget bredt imens Stillehavet tilsvarende var blevet smallere.

Heldigvis er det den vej pladetektonikken bevæger sig så om en 100 millioner år passer det nok nogenlunde.

Stefan Kirkegaards STORE dag

AF REDAKTIONSMEDARBEJDER TORBEN OLESEN

Fredag d. 12. september fejrede SampoVig, at det var 70 år siden Stefan Kirkegaard begyndte på Marjatta.

Hele Fællesskabet plus venner og bekendte af Stefan var inviteret til kaffe og kage m.m. i SampoVigs sal.

Stefan strålede om kap med den dejlige sensommersol, da han tog imod de mange gæster. Og noget der løftede stemningen endnu mere, var den søde klovn, som var mødt op i dagens anledning og som med sin lille abekat fik latteren til at runge.

Stefan blev hyldet med taler og hurraer, mange sjove episoder fra de 70 år blev fortalt. Både forstander Mette Bergø, leder af Marjatta Bernhard Schmitz og Stefans venner på SampoVig fik ordet og berettede om stort og småt.

Af gavebordet fremgik det tydeligt at Stefan har en sød tand, idet den ene flotte chokoladeæske blev pakket ud efter den anden.

Festlighederne kulminerede med at gæsterne nød det gode vejr på grønningen, hvor æbletræerne i dagens anledning var flot pyntet med fotografier fra Stefans liv, og hvor den

bestilte pølsevogn rullede ind med duften af ristede pølser med løg.

Ret et festligt jubilæum, som hovedpersonen og gæsterne og hele SampoVig nød i fulde drag.

Hva er Nordisk Allkunstverk?

OLA HENNINGSEN, BOENDE PÅ VIDARÅSEN LANDSBY I NORGE HAR SKRIVET OM SINA UPPLEVELSER AV NORDISK ALLKUNST!

Ola tillsammans med gruppen från Vidaråsen, sommaren 2024.

Nordisk allkunstverk er et møtsted for sosialpedagogiske steder i den nordiske region Danmark, Sverige, Norge, Finland, Island og også å få til at venner fra Latvia og Skottland og Russland får muligheten til å bli med.

Her jobbes det med å bygge broer mellom mennesker på tvers av kulturer, bakgrunn og talenter gjennom ulike workshops innenfor kunst, håndverk, idrett og kultur. Her er noe som passer for alle og uansett forutsetninger blir det lagt til rette for at alle skal føle at de er verdsatt som deltaker, bidragsyter og medskaper. Gjennom dette oppstår det også varme menneskemøter og samtaler som gir kraft og inspirasjon, noe å bygge videre på.

Vi pleier også å sette opp teaterforestillinger, fremført og satt sammen

av ulike teatergrupper og noen ganger på forskjellige språk. Disko og dansekveld er også populært og åpen scene, som er et slags nordisk talentshow hvor folk i alle aldre og med funksjonsvariasjoner viser hva de kan og brenner for. Det kan være hiphop, breakdance, opera, visesang, samtidsdans, karaoke, soloinstrumenter, stand-up, sketsjer og mye mer

Slik jeg forstår det er målet til Allkunstverket å knytte bånd, bygge broer, skape muligheter fremfor begrensning og diskriminering og det må vel sies å være med på skape et mer bærekraftig samfunn! I mine øyne lykkes Allkunstverket med dette gang på gang.

Og i 2026 vil temaet spinne rundt CRPD, FN konvensjonen om menneskerettigheter for mennesker med spesielle behov. Og hvorfor er dette så viktig? Jo, det er fordi det i samfunnet

i dag fremdeles ikke er en selvfølge at mennesker med så kalt utviklingshemning har de samme rettighetene som såkalt funksjonsfriske. Men i et bærekraftig samfunn trenger alle å få gehør, tilhørighet og rettigheter på lik linje med andre. Og det er det vi vil synliggjøre, diskutere, belyse, jobbe med når vi inviterer til Allkunstverk i 2026.

NORDISK SOSIAL ALLKUNST – 2026

“Vil du være med, så stig på!”

Mandag 22. – fredag 26. juni 2026 - Scandic Park Sandefjord

- **En nordisk konference med fejring af fællesskab, kunst og menneskerettigheder**

Velkommen til fem dage fyldt med kreativitet, fællesskab og inspiration! I juni 2026 samles vi – for at opbygge et fællesskab gennem kunst, læring og leg. Temaet for dette års konference er FN's konvention om rettigheder for personer med handicap (CRPD). Sammen vil vi dykke ned i, hvad menneskerettigheder betyder i praksis – og fejre den mangfoldighed, der gør samfundet rigere.

"Realisering af rettigheder, handlefrihed og lederskab for personer med handicap vil fremme vores fælles fremtid. Vi har brug for alle om bord for at nå målene for bæredygtig udvikling." – António Guterres, FN's generalsekretær

- **Baggrund og vision**

Siden 2003 har Nordic Social Allkunst arrangeret 11 festivaler i Norden, hver gang med 300-400 deltagere. Festivalerne er levende værksteder for inkluderende kunst og "sam-læring", hvor mennesker med store og små funktionsvariationer skaber side om side.

Gennem fem intense dage opbygges et fællesskab, hvor kunsten bliver broen mellem mennesker, sprog og kulturer. Det hele kulminerer i et fælles kunstværk – en stor teaterforestilling med musik, drama og allround kunst, hvor alle deltager.

Visionen er klar: Skab trygge arenaer, hvor mangfoldighed og reel inklusion kan praktiseres

Giv plads til kunstnerisk udfoldelse og interaktion. Opbyg fællesskab, venskab og varige oplevelser

- **Visioner for 2026**

Fællesskabsopbygning og fællesskab: Deltagerne lever og arbejder sammen gennem hele konferencen – i rammer, der skaber nye venskaber og dybere forståelse.

Askeladden-musicalen "Vil være med, så stig på" Vi bygger et skib, hvor alle kan passe ind – uanset funktionsvariation. Gennem samarbejde og kreativitet viser vi, at mangfoldighed bringer os til vores mål. Fælles læring om menneskerettigheder CRPD og FN's konventioner gøres levende og forståelige for alle.

Kunstnerisk kreativitet Teater, musik, dans, billedkunst og leg – alle får mulighed for at udtrykke sig. Nordisk samarbejde Forberedelserne foregår i lokale og nationale grupper med møder og sammenkomster på tværs af landene.

- **Program og aktiviteter**

Workshops om menneskerettigheder Interaktive grupper udforsker selvbestemmelse, deltagelse og værdighed på kreative måder.

Kunstprojekter og performances Billedkunst, musik, dans, drama og leg – det hele går op i en højere enhed som forberedelse til musicalen.

Dialogcirkler og samtaler Åbne samtaler, hvor deltagere og fagfolk deler erfaringer og spørgsmål.

Sociale og kulturelle aftener Fællesmiddage, koncerter, nordisk historiefortælling, dans og fællesskab.

- **Tag med os på rejsen!**

"Vil du være med, så stig på" er mere end en konference – det er en bevægelse for inklusion, menneskerettigheder og kunstnerisk fællesskab.

Kunstig og menneskelig intelligens

AF BERNHARD FRANZ SCHMITZ, LEDER AF MARJATTA

I begyndelsen af september blev jeg inviteret til at deltage i et seminar afholdt af et landsdækkende revisionsfirma. De inviterede var offentlige virksomheder, repræsentanter fra uddannelsessektoren og non-profitorganisationer, og på dagsordenen stod:

”Hvordan sikrer vi, at ikke-kommercielle aktører fortsat spiller en nøglerolle i et Danmark under hastig forandring?”

Ved hjælp af korte oplæg fra fire oplægsholdere blev der drøftet, hvilken indflydelse og hvilke krav der stilles til ikke-kommercielle virksomheder i en tid som er præget af teknologiske gennembrud, kunstig intelligens, stigende kompleksitet og nye sikkerhedstrusler.

Vi var ca. 70 deltagere fra mange forskellige organisationer. I oplæggene blev der på forskellig vis fremhævet at de ikke-kommercielle virksomheder "... er afgørende for at sikre sammenhængskraft, innovation og bæredygtig udvikling i det danske samfund."

Margrethe Vestager, tidligere økonomi- og indenrigsminister samt tidligere EU-kommissær var en af oplægsholderne. Vestager opfordrede til at stille spørgsmålet: Hvad vil vi konkurrere med i en tid som er præget af acceleration og store forandringer, hvor det kan være svært at skelne mellem det væsentlige og uvæsentlige. Er det økonomisk vækst, digitale kompetencer, velfærd og social tryghed?

Mens de andre oplægsholdere talte om cybersikkerhed, risici, trusler, europæisk produktivitet i forhold til USA, og om de økonomiske konsekvenser ved indføring af kunstig intelligens og hvorvidt Danmark er et fyrtårn eller en fodnote i den fremtidige udvikling, havde Vestager et andet fokus. Vestager fremhævede flere gange i oplægget, at de fleste ønsker sig: **Fællesskab, hjælpsomhed og venlighed!** Det gjorde indtryk, at den tidligere EU-kommissær for konkurrence fremhævede disse tre værdier. Vestager understregede også, at vi ikke kun skal reagere i forhold til de utallige krav, som kommer udefra og som er i konstant forandring, men at vi også skal spørge os selv: Hvordan vil vi leve? Hvad ønsker vi for vores arbejde, fritid og de fællesskaber vi er del af? Hvad er vi optaget af med blik på fremtiden?

Vestagers understregning af værdierne: Fællesskab, hjælpsomhed og venlighed skabte også genklang hos mig, da disse værdier er kerneværdier i Marjattas pædagogiske værdi-, mål- og handlegrundlag og personalepolitik.

Kunstig intelligens

Mange af os er optaget af kunstig intelligens, Artificial Intelligence (AI), og hvilken gave, men også prøvelse AI er og vil blive i fremtiden. AI vil i fremtiden erstatte menneskets arbejde i mange brancher. I efterår 2022 var der kun ganske få som kendte til AI. I dag findes kunstig intelligens overalt i vores hverdag og arbejdsliv, enten i form af enkelt stavekontrol, artikelskrivning, generering af viden,

avanceret billed- og fotodesign og meget mere.

”Tag et foto af dit køleskab og upload det, og AI kan nu fortælle dig, hvad du kan lave til aftensmad med de madvarer der findes i dit køleskab”. Sådan hed det i begyndelsen af september, da Marjattas administration deltog i et heldagskursus i kunstig intelligens på Marjatta. Der er ingen tvivl om at AI er en stor hjælp, når information søges og viden ønskes at kombineres i en ny kontekst. Måske skal der rettes og oversættes sprog, dikteres ved stemmeassistance, redigeres billeder og video, indsamles data og analyser, samt et utal af forskellig former for hjælp inden for den medicinske og farmaceutiske verden. Kunstig intelligens kan være en stor og nyttig hjælp i mange sammenhænge.

Selv en af de største kritikere af kunstig intelligens, Manfred Spitzer, skrev i sin bog "Digital Demens – hvordan vi bringer os selv og vores børn fra forstanden" fra 2012 følgende: "Kunstig intelligens erstatter ikke eksperter- men eksperter, der bruger kunstig intelligens, vil erstatte dem, der ikke gør."

AI kan være en hjælp i mange sammenhænge, men vi skal være bevidste om at der er risici forbundet med dette. Kan det have indflydelse på arbejdsmarkedet, sociale fællesskaber og hvad vil det overordnet betyde for udviklingen af vores samfund. Lad os prøve at belyse kunstig intelligens ud fra et pædagogisk perspektiv.

Hjernens plasticitet understimuleres

En af de væsentlige udfordringer ved brugen af AI er at vores hjerne bliver understimuleret. Mange har sikkert oplevet at skulle skrive en stil eller artikel. At sidde foran det tomme ark papir, eller en PC hvor man ikke kan få ordene til at flyde, en klassisk skriveblokering. Her er AI en oplagt redning, få stikord, et par spørgsmål og vupti AI leverer og det både vel-formuleret og hurtigt. Det er nemt og bekvemt, men hvem ved, måske så bekvemt, at vi langsomt kommer til at slukke for vores kreative og løsningsorienterede hjerne.

Vores hjerne er ikke elastisk, hvilket vil sige, at den ikke evner at vende tilbage til sin oprindelige biologiske tilstand. Hjernen er færdigudviklet omkring 25 årsalderen, og nedbrydes i takt med at vi bliver ældre.

Men derimod har hjernen en stor plasticitet, og vores hjerne kan holdes aktiv og udvikles hvis vi passer godt på den. Dette kan f.eks. være gennem fysisk motion, søvn og mental aktivitet. Der findes en neuralplasticitet og et utal af neurale forbindelser i hjernen, som ved aktiv læring aktiveres og styrkes livet igennem. I forbindelser med fysiske skader har hjernen den evne at kunne aktivere denne plasticitet. Vi ved at ved f.eks. et slagtilfælde eller en ulykke påført hjernen, ja, så er det muligt gennem nøje tilrettelagt træning at genvinde mange færdigheder. Neuroplasticiteten stimuleres og opretholdes, når vi er mentalt aktive i form af fordybelse og gennem alle former for kreativ aktivitet efter mottoet: "Use it, or lose it."

Det er denne plasticitet som udfordres ved ukritisk og ensidig brug af kunstig intelligens. I den seneste tid har vi set flere eksempler på skoler, som har indført regler og forbud mod brugen af mobiltelefon i undervisningen. Dette gøres i et forsøg på at dæmpe afhængighed og øge fokus på undervisningen, men

frem for alt også for skærme børn og unge mod stærke og i nogle tilfælde farlige påvirkninger, og ikke mindst for at styrke de sociale færdigheder hos eleverne. Hvem ved, måske skal vi om få år tænke på samme måde mht. kunstig intelligens.

Kunst og kreativitet

Hvad end der kommer til at ske på den lange bane, så skal vi holde hjernen aktiv og sund. Vi ved, at alle former for kunstnerisk kreativ aktivitet er sundhedsfremmende og skaber modvægt, hvis kunstig intelligens bliver en bekvemmelighedskultur, og udfordrer hjernens plasticitet gennem ukritisk og ensidig anvendelse. Her skal der henvises til Anne Kirketerp, kunsthåndværker, psykolog med Ph.d. i motivation og foretagsomhed. Kirketerp har forsket i psykologiske effekter af håndarbejde og håndværk, og har skabt et spændende forskningsfelt kaldet "craft-psykologi" samt udgivet bogen, "Craft Psykologi". Gennem mange interessante eksempler påpeger hun at håndarbejde og kunstnerisk aktivitet fremmer og udvikler hjerneområder, der ellers forbliver inaktive, en virkelig tankevækkende og på mange måder logisk og håndgribelig forskning.

I dag er det anerkendt at fysisk motion og muskeltræning kompenserer for nutidens stille siddende arbejdsliv, og motions- fitnesscentre er populære og popper op alle vegne. Jeg er ikke i tvivl om, at vi i fremtiden vil se en lignende bevægelse og erkendelse af den sundhedsskabende effekt ved kunstnerisk aktivitet, med henblik på at kompensere for hjernens inaktivitet som følge af ensidig og ukritisk brug af kunstig intelligens.

Kunstig intelligens er en sprogmodel som er baseret på en stor mængde data, og er en digital samtalepartner som kan kombinere ellers uoverskuelige mængder data. Data bringes i en meningsfyldt sammenhæng, men er altid afhængig af, den data som findes i forvejen i de forskellige søgemaskiner, når fx ChatGPT scanner søgemaskiner for at skabe nye tråde mellem de enkelte dataenheder.

Hver gang du tilfører ChatGPT ny data eller et spørgsmål, så afslutter ChatGPT med et spørgsmål til dig, for at holde "samtalen" i gang, og dermed tilføjes yderligere data til de allerede eksisterende mængder af data.

Intuition - en menneskelig intelligens

Mens ChatGPT frembringer viden på basis af tidligere tilføjede datamateriale ved at scanne tilgængelige søgemaskiner, har mennesket en intelligens om ikke kan kopieres af kunstig intelligens, en intelligens vi kalder intuition.

Prøv en gang at spørge ChatGPT, hvem du er? Du vil lynhurtig få en oversigt over din biografi, men kun hvis der allerede findes data om dig på internettet. Kunstig intelligens er en meget velfungerende bibliotekar, som hurtigt kan producere viden i nye kombinationer, hvilket hjælper med at løse mange opgaver til glæde for den enkelte og samfundet. Men ChatGPT kan ikke efterligne menneskets intuition.

Menneskets intuition er en slags erkendelsesevne, hvor mennesket forbinder erfaringer fra fortiden med nutiden, og derved skaber et grundlag for beslutninger og konkrete handlinger i hidtil ukendte situationer. Intuition forbinder tænkning, følelser og handlinger. For Rudolf Steiner (1861-1925) er tanke, følelse og vilje uløseligt forbundet med hinanden. Selv om vi vælger at fordybe os og er helt kontemplative, vil der være et element af vilje i vores tanker. Alle som har prøvet at meditere og sat sig den opgave, kun at fordybe sig i et enkelt vers, et maleri eller plante, bliver udfordret i at skulle mobilisere en stor portion viljeskraft for at holde koncentration på den valgte genstand og ikke lade sig aflede. Dette kan opleves som "hjernegymnastik", men er ikke andet end at træne hjernen og dens plasticitet. Det modsatte er at lade sig aflede af udefra kommende indtryk, hvilket mobiltelefonen og de sociale medier er verdensmester i. Disse medier kæmper hele tiden om vores opmærksomhed.

Samtidig findes ingen viljeshandling uden at tænkningen er delagtig. Det modne menneske reflekterer inden det skrider til handling. Undtagelsen er, når vi handler instinktivt og impulstyret, hvilket kan være nødvendigt, hvis vi f.eks. skal undvige uforudsete pludselige hindringer i trafikken.

Ifølge Steiner kultiverer vi vores tænkning, følelses- og viljesliv hele livet, gennem undervisning, dannelse og livspraksis. I denne proces udvikles intuition. Intuition er altid handle- og viljesorienteret og dermed en skabende og helt unik menneskelig kraft.

Kunstig intelligens kan kombinere kendt (gammel) viden i en ny kontekst og derved hjælpe med at formidle viden, men AI er ikke i besiddelse af intuitive kompetencer, da den ikke kan forbinde fortiden, nutiden og fremtiden. Intuitiv handling forbinder fortiden, nutiden og fremtiden, hvilket også kendetegner den kunstneriske proces.

En væsentlig del af pædagogikken består af at være anerkendende, vise respekt og opbygge relationer til den anden. Samvær med andre kræver indfølelse og empati, som kan føre til handling båret af intuition. Intuition giver indsigt i tilværelsens inderste væsen og kan ofte være sprogløst. Når vi spørges, hvorfor vi har handlet som vi har gjort, kan det i visse situationer være svært at forklare sig og finde ord, og vi står måske tilbage med en irrationel forklaring: Det var rent intuitivt.

Daniel Kahneman, psykolog og nobelprisvinder i økonomi (2002), bestsellerautor og forfatter af bogen "Tænk - hurtigt og langsomt" fra 2011, har undersøgt intuition som grundlag for beslutningstagning. I henhold til Kahneman kan intuition udvikles og trænes gennem livspraksis, øvelse og uddannelse. Selvom

intuition i henhold til Kahneman kan være upålidelig, når beslutningstageren mangler kendskab, uddannelse eller livserfaring indenfor et fagområde, så kan intuition være et vigtigt erkendelsesorgan. Intuition som erkendelsesfærdighed kræver i henhold til Kahneman erfaring og et genkendeligt miljø.

Enhver kunstner ved, at talent ikke er nok. Der skal øves og trænes. Intuition er sjælens øjeblik som indfanger fortiden, nutiden og fremtiden. Kunstig intelligens formår derimod ikke at være intuitiv. Intuition kan ikke kopieres af en maskine.

Intuition og kreativitet som modvægt til kunstig intelligens

Jeg vil afslutte med at henvise til bogen "Intuition i pædagogik, 21 fortællinger fra inspiration i Aarhus", udgivet ved Mette Møller, erhvervspsykolog. Mette Møller indleder bogen med: "Når vi mister troen på intuition, mister vi troen på mennesket," og "Intuition er den højeste form for viden, vi besidder som menneske."

Kunstig intelligens er kommet for at blive, hvilket stiller krav om at vi skal forholde os kritisk. En ukritisk tilgang vil betyde – udover meget andet - et angreb på menneskets almene sundhed og i særdeleshed på hjernes plasticitet.

Jeg ser Marjattas pædagogik som et beskedent, men også vigtigt bidrag til at modvirke de negative sider ved kunstig intelligens. Udover at fastholde og videreudvikle den pædagogiske tilgang, som i høj grad er baseret på fællesskab, hjælpsomhed og venlighed, er Marjattas pædagogiske metoder og kunstneriske aktiviteter et bidrag til at fremme hjernens plasticitet og skaber dermed et sundhedsfremmende pædagogisk miljø.

FASTELAVN er mit navn

AF METTE NIELSEN, GRUPPELEDER SVALEBO

På SampoVig faldt fastelavn sammen med årets søskendedag.

Det blev et brag af en festlig dag med mange udklædte både beboere, medarbejdere og søskende.

Først spiste vi dejlig frokost i husene, derefter gik vi ud og slog katten af tønden – på 2 tønder på Grønningen. De var seje - tønderne, og det krævede gode kræfter fra alle, men vi fik dem til sidst slået ned.

Vi sluttede dagen med kaffe og fastelavnsboller

TEMADAG om helsepædagogik lørdag d. 25. oktober 2025

AF METTE SCHMIDT, PÅRØRENDE

Det blev en ualmindelig vellykket temadag om Helsepædagogik, med interessante oplæg der favnede hinanden og skabte et godt flow gennem formiddagen. Der var stor faglighed, hjertelighed og diversitet tilstede i oplæggene. Hensigten med dagen var at give deltagerne viden om Helsepædagogikken og hvordan den er synlig i dagligdagen, samt eksempler på udfordringer og styrker i de Helsepædagogiske tilgange og metoder.

Undertegnede - Mette Schmidt, mor til Amalie Schmidt - indledte med en kort fortælling om livet som mor i det Helsepædagogiske Fællesskab

fra min datter startede som 7-årig og til i dag, hvor hun er 42 år. Jeg lagde især vægt på de helsepædagogiske værdier, tilgange og metoder, der har haft betydning i samarbejdet med medarbejderne på Marjatta.

Derefter holdt Bernhard Schmitz et oplæg om Værdibaseret pædagogik, personalepolitik og organisering. Bernhard brugte Scheins kulturmodel til at komme tættere på en forståelse af den antroposofiske tilgang.

Tomas Johansen, lægefaglig konsulent, belyste levende Helsepædagogikkens tilgange og metoder med mange gode eksempler og med interessante svar på spørgsmål fra de pårørende.

Lasse Jeppesen, gruppeleder i Egely og Mette Ryom-Røjbæk, gruppeleder i Bøgehuset, fortalte om pædagogiske udfordringer og dilemmaer i dagligdagen. Hver især havde de evnen til at synliggøre problematikker og give eksempler på, hvordan helsepædagogikken bruges i hverdagen.

Som vanligt, når Marjatta inviterer, nød vi den skønneste frokost og

varmede op til samtaler i grupper omkring 5 spørgsmål. I de 7 grupper blev der diskuteret livligt og tovholdere fra hver gruppe fremlagde i slutningen af dagen gruppernes refleksioner omkring de enkelte spørgsmål og kom med ideer til at gøre det fremtidige arbejde omkring beboerne endnu stærkere tillige med samarbejdet mellem forældre. Disse ideer vil senere blive beskrevet til brug for både pårørende og medarbejdere.

46 pårørende og 10 gruppeledere deltog i denne temadag.
Tak for en rigtig god dag!

Landskamp med LYKKELIGA

AF LISETTE VINTHER, PÆDAGOG

Lykkeliga er blevet en del af Birken. En vigtig del.

Her er vi inviteret til landskamp i Nykøbing F. hallen med det danske kvindelige landshold mod Tjekkiet.

Det blev en fest.

Der er en stærk organisation og ihærdige trænere bag Lykkeliga.

De unge spillere løb på banen sammen med landsholdene. Der var ild der spruttede, musik og glimmer. De unge mennesker blev klappet ind på banen.

Begrænsninger og generthed forsvandt.

Alt kan lade sig gøre med den rette støtte.

Som ledsager for de unge mennesker bliver man meget stolt

Høstmarkedet 2025

AF INGE CHABOT, FORMAND FOR HØSTMARKEDGRUPPEN

Historien

I Albert Emans tid som stifter og leder af Marjatta for over 70 år siden, var pengene meget små, så forældrene samlede sig i en uformel støttegruppe, som skulle skaffe penge til helt simple ting, som f.eks. indkøb af musikinstrumenter, udskiftning af en vask eller nødvendige forbedring af lokaliteterne. Deraf opstod julebasaren, som i mange år blev afholdt på Havarthigården i Holte.

Julebasaren flytter til Bredeshave
Efter at Marjatta overtog Bredeshave og byggede Kulturhuset, flyttede julebasaren til Tappernøje, og det blev lettere at sælge grøntsager leveret fra gården, kortere vej for alle beboere og de mange medarbejdere, som nu kunne deltage aktivt på en hel anden måde, og man kunne åbne for besøgende fra lokalområdet.

Men stadigvæk var det forældrene, som stod for arrangementet- med stor opbakning fra Marjatta.

Basaren blev til Høstmarked

Corona satte hele 2 år i træk julebasaren ud af spil, og det blev besluttet at ændre fra en julebasar til et høstmarked, så vi undgik at klumpe os sammen indendørs, hvis vejret var dårligt. Det var et tab for alle i de år- og særligt beboerne savnede denne festdag.

Den vigtige signalværdi

Der kan ikke opnås offentlige tilskud til opførelse af private boliger til udviklingshæmmede.

MarjattaHjemmenes Støttefond indsamler derfor midler til at sikre gode tidssvarende boliger for Marjattas beboere og til i øvrigt at støtte Marjattas arbejde for beboere og elever, som f.eks. indkøb af nye le-

geredskaber, trehjulede elcykler, nye musikinstrumenter, indretning af fællessale med audiovisuelle midler og meget andet....

Det har derfor umådelig stor værdi, når Marjatta i forbindelse med kontakt til myndigheder, og ikke mindst ved søgning af fondsmidler, kan dokumentere, at der er en konkret og værdiskabende opbakning fra forældreside med bl.a. aktiv hjælp under afholdelse af Høstmarkedet.

Overskuddet fra Høstmarkedet, som bliver videregivet til Marjattas Støttefond er det synlige bevis på, at Fællesskabet og forældreopbakningen har bestået sin prøve.

Konkurrencen om de meget nødvendige fondsmidler er stor, og på inkluderingslisten scorer Marjatta højt med sin forældre støtte!

Forældresammenhold = Fællesskab = Du er ikke alene

Som forældre og pårørende har vi en speciel baggrund: Vi har et barn, som er helt særligt og som har brug for speciel støtte og omsorg, og så har vi Marjatta som fællesnævner.

Når vi mødes og hjælper hinanden med at få Høstmarkedet til at blive en realitet, behøver vi ikke forklare os for hinanden.

Det fællesskab er vigtigt og danner grobund for mange gode samtaler, mens vi sælger pølser, langer kaffe over disken eller snitter små pinde til spændende dukker sammen med både beboere, medarbejdere og gæster i alle aldre.

Kendskabet til Marjatta

Marjatta er kendt i området; de forretningsdrivende kender beboerne som er gode kunder i forretningerne, og de kvitterer med både donationer til lotteri/tombola og besøg på Høstmarkedet, som også er blevet kendt langt ud over lokalområdet for sine smukke og unikke håndarbejder, lækre grønsager, stilmæssige og spændende aktiviteter i børnehøjde, sine skønne beboere og ikke mindst den fine stemning og fællesskabet, som tydeligt mærkes på selve dagen.

Kan Høstmarkedet fortsætte i fremtiden?

Svaret er selvfølgelig et rungende JA, men KUN, hvis vi forældre stiller op og tager en tørn!

3-6 timer 1 gang om året er en lille indsats med tanke på det, vores børn (og vi) får igen: Børnenes stolthed over, at vi som forældre yder en indsats på deres festdag, i deres miljø og ofte sammen med

dem; at vi ser dem optræde med musik eller gå catwalk; at der skabes forbedringer i deres hverdag – og at vi, som forældre/pårørende, lærer hinanden at kende på en helt ny måde - måske endda bliver venner for livet?!

Tak til alle aktive forældre/pårørende, medarbejdere og gæster for et forrygende Høstmarked 2025. ▶

*Vi glæder os til søndag d. 13. september 2026,
hvor vi igen har brug for jeres hjælp!*

En dag i fællesskabets tegn

AF KATRINE KRAUSE-JENSEN – MOR TIL MATILDA

Det er lørdag morgen, og bilen er pakket med varme trøjer og forventning. Vi (Matildas far, mor, mormor, lillebror og storebror) sætter kurs mod Marjatta – den skole og det bosted, der nu danner rammen om Matildas hverdag. Det er vores første høstmarked som nye forældre i Marjatta-fællesskabet, og vi er spændte. Vi ved, at der skal være boder, musik og mad – men vi aner ikke, hvad der venter os.

Allerede da vi kører ind ad indkørslen til parkeringsområdet, bliver vi overvældede. Overalt er der liv, farver, latter og bevægelse. Der er boder med fine hjemmelavede varer – marmelader, strikkede vanter og bivoksllys. I luften i det store madtelt hænger duften af varm suppe. Der er musik, børn og voksne, der smiler, hilser og hjælper hinanden. Det føles, som om hele stedet ånder taknemmelighed over fællesskabet, der bærer det.

Vi bliver hurtigt en del af det hele. Min mand og jeg hjælper til i en af madboderne, hvor der ikke er travlt på en stresset måde, men travlt på den gode, levende måde. Her møder vi andre forældre – nogle garvede, andre lige så nye som os – og samtalerne opstår naturligt. Vi spørger til det, vi endnu ikke ved, og får svar, råd og smil tilbage. Der er en umiddelbarhed i mødet, en varme, som er svær at beskrive, men let at mærke.

For Matilda er dagen fyldt med glæde. Hun viser os rundt med stolthed, præsenterer os for sine venner og for det personale, som tydeligvis betyder meget for hende. Det er bevægende at opleve, hvordan både beboere og medarbejdere hilser på hende – og på os – som en del af et større fællesskab. Man mærker, at relationerne her ikke kun handler om omsorg og pædagogik, men om tilknytning, respekt og ægte menneskelig varme. Som forældre er det uvurderligt at se sin datter omgivet af mennesker, der vil hende, kender hende og forstår hende – og som hun oplever som sin udvidede familie.

Da dagen går på hæld, og vi pakker bilen igen, er vi trætte på den gode måde. Fyldt med indtryk, duftene af sensommer og et hjertelag af taknemmelighed. Vi taler om alt det, vi har oplevet – og om hvor vigtigt det er at tage del i fællesskabet, ikke bare for børnenes skyld, men også for vores egen. At hjælpe til er ikke bare en praktisk opgave – det er en måde at blive en del af Marjattas store familie på.

For os blev høstmarkedet en smuk påmindelse om, hvad fællesskab egentlig betyder: at give og få, at mødes i det levende, og at finde sin plads – både som forælder, barn og menneske.

Marjattas Høstmarkedet

AF SARA CHIRE JENSEN – SØSTER TIL ELIAS CHIRE JENSEN

Marjattas høstmarkedet er en årlig begivenhed, jeg ser frem til. Det er en dag med store smil, godt humør. Det er en unik mulighed for at få lov til at se, hvad beboerne og eleverne tilknyttet Marjatta arbejder på og med, og en mulighed for at møde og danne en masse relationer på tværs.

Min oplevelse er, at Elias, min lillebror, ser stor glæde i, at få lov til at vise rundt og frem. Han introducerer med stor entusiasme både os som familie til medarbejderne og hans venner, men også den modsatte vej. Fra mit perspektiv, er det også betryggende at få ansigter på dem Elias omgiver sig med til hverdag, og få et lille indblik i deres dynamikker. Høstmarkedet er også et sted, hvor man som familie kan få lov til at bidrage meget direkte. I efterhånden mange år, har vores familie, min mor, Elias og jeg hjulpet til med et par vagter i caféen i Kulturhuset på Bredeshave. Og det er superhyggeligt, der er mange men-

nesker der kommer igennem, og der er rigeligt at tage sig til.

Denne gang skulle Elias og jeg stå for at brygge kaffe og rydde borde af, men Elias er god, og trods han havde brug for et par pauser, hvor han ikke stod på fødderne, var der gang i ham. Ikke nok med de oprindelige opgaver vi havde, erfaring fra de tidligere år, gjorde også at han tog ved, når dem i selve caféen havde brug kommunikation ud til køkkenet, og det var skønt at se.

Jeg bliver dog også nødt til at nævne, at det ikke er mange søskende jeg har oplevet deltage de seneste år. I høj grad er det, det samme hold af forældre, som hjælper til.

Så jeg vil da opfordre at flere søskende melder sig, det er superhyggeligt, vagterne er ikke lange (vores i denne omgang var 3 timer), så der er stadig rigelig tid til at komme rundt og kigge. Tidligere har jeg også lokket en ven eller to til.

Haveholdet - Bredeshave A-hus

AF JOSEFINE AGNETE MEYHOFF-EJLERTSEN, PÆDAGOG

En vintergæk har vist sig i nøddehegnet i parken, den står og vipper med hovedet i vinden, og fortæller os, at om lidt er foråret på vej, men vi må vente lidt endnu. Frosten har stadig fat, og kyndelmisses lys lover at vi nærmer os forår. Og så en dag, er hængepilen i sansehaven begyndt at sætte gæslinger, og nu vågner havens små væsner.

Sansehaven på Bredeshave er grundlagt med henblik på at skabe små oaser, med forskellige sanseindtryk. Sanseindtryk der kan stimulere både føle, syns, høre, dufte og smags-sansen. Har du nogensinde stoppet op, med barer tæer og mærket det fugtige græs, lukket øjnene og hørt hvordan vinden let risler i paradæblets blade og duftet urterne du nulrer mellem fingrene? Eller sat dig under pavillonen og nydt udsigten forbi kulturhuset og ladet blikket hvile på fjorden? Vores græs må gerne betrædes, bænken må der

studies på, bedene må der duftes til. Men hvem er det der holder det så fint?

Det er såmænd haveholdets flittige arbejdsfolk, der hver eneste dag i sol og regn, trækker i arbejdstøjet og fatter værktøjet og går i gang. De luger, slår græs, klipper hæk, tømmer skraldespande og mange andre små usynlige opgaver. De opgaver vi først opdager, når de ikke gøres.

Haveholdets arbejdsdag er nøje planlagt. Med en tavle på flere meter i kælderens, skaber de sammen et overblik over ugen og den enkelte dag. Listen med mulige opgaver er lang, og hver eftermiddag planlægges dagen i morgen.

Nogle foretrækker den samme opgave hver dag, mens andre kan lide at skifte. Her hjælper medarbejderne med at støtte

Jeget, måske er det ikke lige nu der skal introduceres nye opgaver, eller også er det lige nu, der er resurser til at prøve noget nyt. For selvom opgaverne står i kø, så er det hver enkelt resurser og selvbestemmelse, der afgør opgaven.

Når haveholdet slår græs, er det et større regnestykke, der skal gå op. På Bredeshave er der mange kvadratmeter. Parken har Christian lært at slå, dette har krævet øvelse, for parken er stor, med mange forhindringer, der bryder de lige linjer. Det tager en hel formiddag at køre frem og tilbage på det orange lyn. Med stolthed trækker Christian i sikkerhedsskoene, den grønblå arbejdsjakke og den gule

hjelm med tætsluttende høreværn, og så stiger han op og tænder motoren. I sansehaven går Katrine, hun er ved at slå alle de små firkanter med græs, for når nu der er anlagt så mange fine bede, stier og træer, så skal det gøres med en sirlighed som havetraktoren ikke kan. Katrine vinker stolt, slukker maskinen, for at komme hen og hilse på. "Jeg slår græs i sansehaven i dag, det skal jo gøres" og det har hun helt ret i. Det er en af de faste opgaver, og ofte vælger Katrine denne opgave. Den er nemlig genkendelig, samtidig med at det er nemt at se, hvor man har været og ikke været. En summen kan høres ved den lille sø mellem

Helsecenteret og Kulturhuset, det er Thomas, der med trimmeren tager det højre græs rundt om stenene. Thomas har sine radiohøreværn på og drikkedunken i arbejdslokkerne.

Han er rustet til en god arbejdsdag. Længere henne kan der høres endnu en maskine, det er Ulrik, han øver sig i at slå græsset foran Cafeen hele vejen ned til søen med den dansende figur. Men hvor pusler de andre?

Nogle er i færd med at tømme bedet foran Butik Pilti, der var stukket af med vilde små roser. Nogle er i køkkenhaven for at luge eller høste grønt til Cafeen. Nogle er i vognporten og vedligeholde maskiner. Andre igen er kørt til Gården, for at hente mælk til Butik Pilti.

Opgaverne er mange, fra den første spire i sansehaven, til det sidste blad har forladt egetræets krogede grene. Nu er lanternetiden over os, vinden bider i kinderne, og haveholdets folk trækker som jordens børn, tilbage til en lun hule. Æblerne er høstet i æblehaven, mostet og hældt på flasker, maskinerne sat til vinterservice, og lugejernet rengjort og smurt med god olie.

Under halvtaget, står Katrine og Christian, de saver brænde. Træ som er hentet rundt omkring i skoven og parken. Saven arbejder i et rytmisk tempo, frem og tilbage, ind til veddet slipper kontakten, og træstykket falder ned i trillebøren. Nu kommer Markus for at hente trillebøren og køre den op til containeren, hvor Mikkell flækker træet, som pakkes i poser og lægges til tørre.

Men Simone og Karina har fået nogle af de flotte stykker træ i hænderne, sammen med en medarbejder er der skåret et fint hjerte ud i gammelt birketræ. Det skal nu pudses, og poleres, så det kan sælges i Butik Pilti som julepynt. I kælderen er Thomas i færd med et større projekt, haveholdet hjælper nemlig med at skille plastikdelene fra cisterner, så de kan sorteres på genbrugsstationen. Dette er en god opgave, som både kræver finmotorisk snilde, samt overblik over hver del.

Så mens dagene bliver kortere udenfor, trækker haveholdet sig ind til rolige velkendte opgaver. Stiller de mudrede støvler til tørre og forbereder sig på, at de første spirer igen viser sig i sansehaven.

Besøg på Marjattas gårdbrug

PETER PEDERSEN FORTÆLLER TIL REDAKTIONSMEDARBEJDER TORBEN OLESEN

Jeg tiltrådte stillingen her på landbruget for ca. 3 år siden. Jeg har arbejdet ved landbruget hele mit liv, hovedsageligt med pasning af køer. Da jeg havde arbejdet her på gården omkring et års tid, begyndte jeg at vende blikket mod mejeriet, som jo ikke havde været i gang et stykke tid. Men opstarten har taget lang tid, fordi det skulle ind over Fødevarestyrelsen, hvilket ikke har været helt let. Men her i august er vi kommet i gang. Køerne er jo ikke blevet malket i to år, det har kalvene sørget for, men nu har vi taget kalvene fra og er begyndt at malke. Alt udstyret stod jo klart og køerne vidste hvad det handlede om, det kunne de godt huske.

Det hele er som sagt nyt, men vi er begyndt at levere mælk til Fællesskabet, f.eks. har SampoVig lige været og hente mælk i dag. Butikken Pilti er selvfølgelig den største aftager og skolehjemmet får også mælk. Det hele er en afvejning mellem aftagning og hvad køerne yder. Lige nu er mælkeproduktionen i aftagende, fordi køerne skal kælte, men efter nytår vil vi så kunne levere meget mælk igen.

Der er rigeligt at gøre her på gården, hvor der er ca. 17 borgere beskæftiget og 3-4 pædagoger tilknyttet, ud over mig selv. Nogle af borgerne har været her i mange år, men der er også kommet nye til. De gamle kan måske ikke helt det, de har kunnet og de nye skal lære, hvordan tingene foregår.

Det er jo pædagogikken, der står i centrum og vi er en del af Marjattas værkstedstilbud.

Da jeg tiltrådte, stod her en ismaskine, som aldrig var kommet i brug. Det er en af de ting jeg gerne vil have gang i, at vi kan begynde at producere økologisk is. Men det er også tidskrævende at starte op, for det skal være kvalitets is, vi producerer, når vi åbner op for det og der er også en del papirarbejde forbundet med det.

Der er også tidligere blevet produceret ost og smør her på gården, men det ligger nok mere ude i fremtiden, hvis det skal startes op igen. Det er meget tidskrævende og kravene til renlighed og hygiejne er også blevet strammet meget. I øjeblikket koncentrerer vi os om mælk og fløde og måske på lidt længere sigt, kunne vi tænke os at begynde og lave tykmælk, det kunne de ældre borgere som arbejder her, godt tænke sig.

Over nytår skal vi til at lave mel igen, vi skal lige have fødevarer godkendt et rum til det, men det skal nok falde på plads. Det er en god vinterbeskæftigelse for borgerne, hvor man opholder sig inden døre. Hvis man arbejder udenfor, når det er koldt, så skal man jo gå til den for at holde varmen. Som du kan forstå, så har vi nok at gøre her på gården, vi keder os ikke.

En eftermiddag med lys, sang og fællesskab på Marjatta

AF EVA CHRISTIANSEN, SEKRETÆR

Den 10. november blev Marjatta forvandlet til et sted fyldt med varme og nærvær. Vi samledes til lanternesang, og stemningen var helt særlig – børn og voksne med lysende lanterner, latter og sang, der fyldte luften. Småkagekonerne gik rundt og delte sprøde småkager, som bragte smil frem hos alle.

Traditionen har rødder i historien om Skt. Martin, den romerske soldat, der viste barmhjertighed ved at dele sin kappe med en fattig tigger. Hans handling minder os om, hvor vigtigt det er at dele og hjælpe hinanden – noget vi mærkede tydeligt denne aften. Lanternesangen og de lysende åkander blev et symbol på håb og fællesskab i en tid, hvor dagene bliver kortere.

Det smukkeste øjeblik kom, da vi sammen satte de hjemmelavede åkander med lys ud i søen. Vandet glimtede som en stjernehimmel, og det føltes som om mørket blev lidt mindre, fordi vi var sammen.

Det var ikke bare en fejring – det var en oplevelse, der varmede hjertet.

Malehold Vidarslund 2024 / forår 2025

AF MARIANNE THONING OG ANNA ØSTERBÆK

“*Gud skabte mennesket i sit billede. Mennesket er en skabning, en Gudsskabning. (1. Mosebog) - Mennesket skaber kunstværker. Det skaber dem efter sit eget billede. Kunstværker er skabelser, er menneskers frembringelser og udspringer af den samme kilde som mennesket selv.*”

Sådan indleder Elke Frieling 1 sin beskrivelse af mange års arbejde med mennesker og deres kunstneriske processer. Hun betoner altså, at vi hver især skaber ud fra den kilde, vi selv er skabt af.

Vi er to kunstterapeuter, der har tilbragt nogle vintereftermiddage på Vidarslund sammen med meget motiverede og engagerede maleelever. Vi har gjort vores bedste for at holde rummet og hjælpe impuls og udtryk på vej, måske med let hjælp føje en balance ind.

Det blev til en udstilling i Vidarsalen i maj/juni 2025. Vi lod billederne tale deres eget sprog.

Vi inviterede til at medopleve, hvordan de malende har grebet og ladet sig inspirere af årets gang og legen med farver og flader og hvordan de kunstnerisk lader indtryk komme til udtryk.

Og vi inviterede til at forbinde sig med hvordan de malendes processer er båret af et rytmisk liv med rødder i kultur, eventyr og myter, fortællinger og kunstnerisk aktivitet. Smukt, finurligt og poetisk.

En særlig adventskalender

AF REDAKTIONSMEDARBEJDER TORBEN OLESEN

Når man kommer gående på Skolehjemmet og passerer trappeindgangen til salen, ser man en særlig udsmykning. Det drejer sig om en adventskalender, som lærere og elever på skolen har fået ideen til, og har udført med hjælp fra pedellerne.

På væggen er opsat fire rektangulære plader, som er malet grønne og forsynet med hver sit nummer.

Ideen er så, at hver adventssøndag i julemåneden, vendes en af pladerne og afslører et kunstværk malet på bagsiden. I skrivende stund er første plade allerede vendt og et smukt krystallinsk landskab i blå og lilla farver afsløret.

Om tilblivelsen af denne helt unikke adventskalender fortæller lærerne Hanne Søndergaard og Harmen van der Brug:

"Vi har tidligere på skolen lavet adventsudsmykninger f. eks. for et par år siden, hvor eleverne fremstillede nogle store silkepapirs mosaikker, som blev placeret i skolens vinduer og fremtrådte, som noget der mindede om de store glasmosaikker, man kan opleve i sydeuropæiske katedraler.

De var faktisk så smukke, at vi har haft sat dem op flere gange siden. Men i år synes vi, at der skulle ske noget nyt, for det er jo processen, dette at eleverne er med i et skabende arbejde, der er det vigtige.

Vi snakkede frem og tilbage med eleverne og blev enige om, at det var en opgave for 9. klasse, som hele sommeren har arbejdet udenfor, men som, da det begyndte at blive efterår, ikke havde så meget at gøre i haven.

Så allerede inden efterårsferien gik vi i gang. Pedellerne blev kontaktet og de var med på tanken, det har været en meget stor hjælp.

Da pladerne var savet til og fint pudset, skulle de grundmales med hvid maling og her viste det sig, at elever som normalt har udfordringer med

motorikken, var de rene mestre til at svinge en malerulle. Ideen var at malerierne skulle fremstille historien om Josef og Marias vandring mod Betlehem.

På det første billede ser vi det landskab, de vandrer igennem, et stenet landskab af krystallinske former. På andet billede kommer planterne til i form af akantus ranker, sådan lidt stiliserede. Så dukker dyrene frem i det tredje billede og endelig tilsidst i det fjerde, ser man Josef og Maria.

Det er også en symbolsk fremstilling af livets udvikling på jorden; fra først det gølge mineralske, over plante og dyre livet til menneskets fremkomst.

Det var vigtigt for os, at alle elever kunne føle sig som en del af processen, så vi gik simpelthen i gang og fandt nogle måder, at få billederne frem på.

Vi klistrede nogle plastikstykker sammen og klippede motiverne ud, som en slags stencils. På den måde

kunne eleverne ved at duppe farven på skabelonen, frembringe formerne. Det var jo helt magisk for nogle af dem, at se det ske. Stjernerne på himlen på det sidste billede, er f.eks. blevet til på den måde, og her har alle elever i skolen deltaget, hver eneste elev har lavet en stjerne.

Eleverne har været meget aktive med det. Vi havde jo pladerne liggende på gulvet for, at kunne arbejde, så ind imellem måtte vi alle sammen op på stolene, for at få lidt

afstand til billederne, så vi bedre kunne se, hvordan farverne skulle afstemmes efter hinanden.

På den måde har vi alle sammen været medskabende, processen har været levende, det har udviklet sig hen ad vejen. Det har givet en kæmpe fællesskabsfølelse, alle børnene har oplevet, at vi har været fælles om det, og hvert barn kan føle en tilknytning til kalenderen, når de ser den."

Så nu hænger adventskalenderen på muren og lyser op når man går forbi, fortæller med de smukke billeder, at vi er i julemåneden.

NYT TILTAG:

Marjatta Forlaget

AF TORBEN OLESEN, REDAKTIONSMEDARBEJDER

Marjatta har gennem årene løbende udgivet bøger og hæfter, som har været relevante for det pædagogiske arbejde. Allerede i 1978 udgav Albert Eman sin lille bog "Rudolf Steiner pædagogik for hæmmede," som i 1980 blev fulgt op af "Det hæmmede barn i nyt lys." Disse to bøger er lige så relevante i dag, som da de blev skrevet.

I de mellemliggende år, er der blevet trykt et antal pædagogiske hæfter i forskellige anledninger, f.eks. blev der i 2024 udgivet en lille bog med fortællingen om Marjattaskikkelsen i det finske nationalepos Kalevala og senest har læge Tomas Johansen startet udgivelsen af en skriftrække om Praktisk Helsepædagogik.

Det førte til ideen om at formalisere denne løbende udgivelsesaktivitet og etablere et forlag. Fordelen ved dette ville være at skabe større overskuelighed og kontinuitet i udgivelserne og få etableret en platform, hvor formidlingen af titlerne kunne foregå.

Disse tanker om et Marjatta Forlag faldt sammen med, at Paul Klarskov var ved at afslutte en nyoversættelse af R. Steiners lille bog "Sjælekalenderen", så det ville være oplagt at indlede forlagsvirksomheden med at udgive denne.

En lille gruppe mennesker fandt sammen, og efter en række møder og sonderinger, kunne der inviteret til en reception i anledning af forlagets etablering og første udgivelse.

Receptionen fandt sted i Kulturhusets sal d. 26. november. Det var en festlig dag, hvor beboere og medarbejdere fra hele Fællesskabet var mødt op for at fejre begivenheden.

Efter en musikalsk optakt holdt Bernhard Schmitz en tale, hvor han berettede om tankerne bag forlaget og i særdeleshed om forlagets første udgivelse "Sjælekalenderen."

Efterfølgende gav han ordet til Paul Klarskov, som for sin del, fortalte levende og engageret om det store arbejde, der nødvendigvis ligger i at oversætte en så kompliceret tekst.

Eftermiddagen sluttede med at gæsterne nød kaffe og hjemmebagte kager fra Kulturhusets køkken.

Det bliver spændende at følge Forlagets virksomhed i årene fremover.

Den nyoversatte Sjælekalender kan fremover købes i Pilti på Bredeshave.

En festlig dag!

AF TORBEN OLESEN, REDAKTIONSMEDARBEJDER

Mandag d. 3. november blev en festlig dag på Bredeshave.

Fra fjern og nær strømmede gæster til, for sammen med Lisbet Kolmos, at fejre hendes 40-års jubilæum på Marjatta.

Der var pyntet op i salen og Lisbeth havde ønsket, at traktementet

skulle bestå i varm chokolade og lagkage. Fra de mange tæt besatte borde, hvor beboere, medarbejdere, familie, venner og samarbejdspartnere havde blandet sig, strømmede lykønskningerne imod Lisbet.

Forstander Bernhard Schmitz bød velkommen og holdt en tale, hvor han på munter og underholdende vis, beskrev den lange udvikling som Marjatta har gennemgået fra 1985, hvor Lisbet Kolmos afløste Albert Eman som forstander på Skolehjemmet.

Efter en række rungende hurraer, sang det store kor under ledelse af Jette Rymer, nogle sange fra de senere års store teaterstykker. Så var det Per Frederiksen og beboerorkesterets tur til at stå på scenen, og med vanligt engagement og humor fremførte de en række populære sange til Lisbets pris.

Derefter holdt Paul Klarskov en tale, hvor han lagde særlig vægt på de visionskræfter og hjertekræfter, som Lisbet havde lagt for dagen, i de år hvor hun arbejdede med Marjatta mange udvidelsesprojekter.

Efter at beboere fra de forskellige steder også havde holdt taler og spillet på fløjte for Lisbet, afsluttede Lisbets mand Hans Jørgen Kolmos med at fortælle, suppleret af deres datter og barnebarn, om hvordan flytningen fra Odense til Marjatta var forgået i 1985, et festligt foretagende kunne man forstå.

Mindeord

Peter Andrew Gammelgaard 2. april 1963 - 16. august 2025

Natten til lørdag d. 16. august sov Peter stille ind, i sin lejlighed i Heimdal, Vidarslund.

Peter kom til Marjatta i 1972, i Holte. Flyttede året efter til Marjatta Skolehjem på strandvejen. I 1986 flyttede Peter til Ristolahaven. Her boede han frem til 2023, hvor han flyttede til Heimdal, Vidarslund.

Peter har hele sit arbejdsliv været dedikeret til sit arbejde på Vidarslund Gartneri og Træværkstedet i Snesere.

Peter blev bisat fra Roholte Kirke d. 26. august omgivet af familie og alle venner. Det var en smuk dag, helt i Peters ånd.

Peter blev 62 år.

Æret være Peters minde

JUBILÆER PÅ MARJATTA

Marianne Juul Bruun • 25 ÅRS JUBILÆUM

Døgninstitutionsmedhjælper - Linden

Arne Jon Madslund Hansen • 25 ÅRS JUBILÆUM

Omsorgsmedhjælper - Løvehuset

Laura Hauballe Jensen • 25 ÅRS JUBILÆUM

Pædagog - Breidablik

Inge Merete Sørensen • 25 ÅRS JUBILÆUM

Rengøringsassistent - Skolehjemmet

Kirstine Dorthea Bagge Frimann • 25 ÅRS JUBILÆUM

Ernæringsassistent - køkkenskolehjemmet

Mette Arvad Jensen • 25 ÅRS JUBILÆUM

Omsorgsmedhjælper - Bøgehuset

*Læs flere digte
i digt-samlingen
"med egne ord"*

**MØRKET FALDER PÅ
TRÆERNE DE MÅ FORSTÅ
AT BLADENE DE FALDER
NED PÅ JORD
SOLEN ER SÅ STOR
LYSET ER EN TID**